

Gilgamesj, held van Babylon

Wie nu reist naar het oude Babylonische land in het stroomgebied van de beroemde rivieren, de Euphraat en de Tigris, zal niet veel zien van de oude grootheid.

In een grijs verleden, dat ongeveer 5000 jaar geleden begon was dit een vruchtbaar, bloeiend land. Nu is het een kaal woestijngebied, in het land Irak. Oudheidkundigen hebben daar hun opgravingen verricht en men heeft de vervallen resten gevonden van die belangrijke oude stad Oeroek, waarover eens Gilgamesj koning was. Eén der vele koningen van het Babylonische land, dat uitgestrekt was en waar vele versterkte steden waren gebouwd, ieder met een eigen vorst en een eigen godheid.

Soms kwamen er vorsten, die vele steden en het omringende land wisten te onderwerpen. Zij veroverden ook de goden van de overwonnen steden en vereerden deze tezamen met hun eigen godheden. Zij meenden, dat daardoor de inspirerende kracht van die andere goden ook door hen heen zou stromen. In Babylon zelf was de hoofdgod Mardoek; de Grieken noemden hem Zeus, de godheid die vanuit de sfeer van de planeet Jupiter werkt. In Oer, de stad waar Abraham vandaan kwam, werd de maangodheid Sin vereerd, in Oeroek de Venusgodin Ishtar.

Midden in Oeroek stond een machtige tempel voor de verheven godin Ishtar, gebouwd van steen en gebakken tegels, waarop in glazuur prachtige voorstellingen waren te zien van goddelijke wezens, gevleugelde demonen waren daarop afgebeeld, verheven goddelijke gestalten, ook bloemen en dieren. De priesteressen van Ishtar verrichtten in de tempel hun dienst en waren gewend dat de koningen zich door hun wijze raad lieten leiden in het bestuur over het stad. Want dat waren zij: vol van wijsheid, vol van inzicht in de goddelijke wereld. De mensen hadden in die tijd vele dromen, veel meer dan mensen in onze tijd hebben en aan die dromen hechtten zij hoge waarde. De priesteressen van Ishtar waren in staat de dromen te verklaren. Dat was een deel van hun diepe wijsheid.

Maar in de stad Oeroek heerste eenmaal — wij weten niet precies wanneer, misschien wel \pm 3000 voor Christus, misschien \pm 1800 voor Christus — de geweldige koning Gilgamesj. In een groot, stenen paleis woonde hij, met hoge hallen en wijde zalen. Hij was niet afkomstig uit Oeroek, maar hij had de stad veroverd. Wij kennen afbeeldingen van hem in steen, gemaakt in later tijd. Daar staat hij, de sterke jager — een leeuw klemt hij in zijn armen en drukt hem tegen zijn lichaam aan. Hij had geen wapens nodig om

leeuwen te overwinnen. Dat volbracht hij door zijn geweldige lichamelijke kracht. Zo was de veroveraar van Oeroek. Een wilde jager was hij.

Maar meer nog wordt over hem verteld. De sage deelt ons mede, dat één derde deel van hem mens was en twee derde deel god. Daardoor voelde hij zich thuis in de wereld van de mensen, maar ook in die van de goden. De mensen beheerste hij door zijn kracht en geweld, met de goden sprak hij, wanneer hij dit zelf wilde. Hij hoefde daarvoor niet te gaan naar de priesteressen van Isjtár en te vragen om hun hulp en raad. Hij ging zijn eigen gang. Hij bekommerde zich weinig om de priesteressen van Isjtár en om de godin Isjtár zelve.

Daardoor was er vijandschap ontstaan tussen de priesteressen in de tempel tezamen met hun godin en de koning van de stad. De godin Isjtár was boos op Gilgamesj, omdat hij heerste door eigen kracht. Onder die omstandigheden speelt zich de geschiedenis af, die hier verteld wordt.

Daarbij moet men in gedachten houden, dat rondom de stad Oeroek, die daar ligt in de buurt van de rivier de Eufhraat, weidenvelden waren voor de kudde. Tussen de beide rivieren groeven de Babyloniërs kanalen om het land van water te voorzien en daar was het vruchtbare bouwland. Aan de buitenoever, waar Oeroek lag, waren heuvels, ten dele bedekt met bossen en vër broedden zich de steppen uit, die grasvelden, waar het gedierte zich ophield. Al die bossen, steppen en akkers zijn later verdwenen en maakten plaats voor dorre woestijn.

Het verhaal van Gilgamesj spreekt over het groene land van Oeroek, waar vreemde dingen gingen gebeuren, waar een mens optrad, die nauwelijks de naam van mens kon dragen. Want hij leek meer op een dier dan op een mens. Een vacht had hij als de dieren van het veld. Die waren ook zijn vrienden, niet de mensen. Hij was de aanvoerder van de dieren, die ze geleidde naar de drinkplaats. Hij sliep met hen op het veld, dronk hetzelfde water, at hetzelfde voedsel. Eabani noemt de sage hem, de dier-mens. *)

Hoe was hij gekomen in het Babylonische land, dit geweldige mens-dier, Eabani. Geschapen was hij op de smeekbeden van Isjtár, die zij had opgezonden tot haar vader, de hoge hemelgod Anoe. En Anoe kon zijn geliefde dochter het verzoek niet weigeren om een tegenstander te scheppen voor Gilgamesj, haar vijand. Dus gaf hij opdracht aan de godin, die beschikt over de scheppende kracht, om mensen te vormen, Aroeroe, zeggende: „Gij hebt het vermogen om mensen en dieren te vormen, tezamen met de wijsheidsvolle God

*) Ook wel Engidoe.

Mardoek. Nu draag ik U op een wezen te scheppen, gelijk aan de koning van Oeroek in kracht der pezen. Maar niet een dier der woestijnen zal hij zijn. Hij zal eenmaal moeten gaan naar de hooggebouwde stad om Gilgamesj uit te dagen ten strijde. Zo moge de rust terugkeren in Oeroek."

En Aroeroe, de hemelse godin, deed zoals haar was opgedragen. Zij nam in haar handen een klomp leem en kneedde, totdat zij een beeld gemaakt had, dat op de aarde kon staan. Daarin zond zij adem en het bloed van de strijdbare god Ninoerta, de god van de oorlog. Zo stond Eabani duister en behaard, eenzaam in de steppe. En daar ging hij zich thuis voelen. Daar ontmoette hij de dieren, wier helper en hoeder hij werd.

Tot de ontmoeting met de mensen kwam.

* * *

In zijn schuilplaats aan de rand van het bos lag de jager. In angstige spanning hief hij telkens het hoofd op om te zien over de wijde vlakte. Zou hij weer komen, de veel gevreesde? Zou hij weer de troep wilde dieren vergezellen, die elke dag zich komt laven aan de plas?

De jager had alleen een dierenvel als bekleding om de lendenen; wapens had hij niet bij zich. Vallen had hij niet gegraven, netten niet gespannen. Waarom niet?

Het was nu de derde dag dat hij in zijn schuilplaats lag in de vroege morgen om de komst van de wilde dieren af te wachten. De beide vorige dagen had hij vallen gegraven en netten gespannen. Maar een geweldig wezen had de dieren vergezeld op hun drinktocht. Hij leek wel op een reusachtige mens. Maar zijn hele lichaam was behaard, net zoals de dieren helemaal behaard zijn. Van zijn hoofd hingen lange krullen omlaag als bij een vrouw en zijn gestalte was geweldig groot. Zo groot, dat de jager, die anders toch niet bevreesd was, een siddering door zijn lichaam voelde heengaan. In zijn schuilplaats was hij blijven liggen. Hij was er niet uit gesprongen om met de vreemdeling de strijd aan te binden. Dat durfde hij niet want in zijn ogen was die vreemdeling zo groot als het huis van Anoe, de hemelgod; zo hoog als de hemel zelf. Wie durft nu als gewoon mens te vechten tegen iemand, die zo groot is als de hemel? En zo was hij met kloppend hart blijven liggen en had toegekeken, wat de dier-mens deed.

Deze echter had dadelijk de vallen ontdekt, die de jager gegraven had en hij had ze weer dichtgegooid. Hij had de netten gezien en ze uiteen getrokken. En met de dieren was hij naar de drinkplaats gelopen. Met hen had hij van het water gedronken, met hen had hij

De jager ziet Eabani bij de dieren van het veld.

van het gras gegeten en voor hen had hij de wacht gehouden tot allen klaar waren.

Met bevend hart had de jager dat alles gezien, wat misschien nog geen enkel mens gezien had en hij had zijn ogen nauwelijks kunnen geloven. De volgende dag gebeurde hetzelfde. Weer kwam de hele troep dieren samen met de mens, die half dier was en zo hoog als het huis des hemels. Weer gooide hij de vallen van de jager dicht en verscheurde hij diens netten. Weer dronk hij met de dieren uit de plas en at hij met hen van het gras en weer hield hij de wacht tot allen klaar waren.

Nu was het de derde dag. De jager had maar geen vallen gegraven en netten uitgezet. Wat hielp het, wanneer het werk toch bedorven werd? Nog eenmaal wilde hij zich vergewissen, of dit alles niet een boze droom was geweest. Weer lag hij aan de rand van het bos, dat gelegen was in de buurt van de rivier de Euphraat in het land van Babylon. Dicht bij de plas was zijn schuilplaats en hij kon de wijde vlakte goed overzien. Daar verschenen reeds de eerste zwarte stippen aan de horizon, de eerste wilde dieren. Het gedreun van hun hoeven was voor zijn geoeffend oor duidelijk te horen. En daar zag hij ook al die hoge, ver boven de kudde uitstekende gestalte, die hij zozeer vreesde. Ja, ja, hij was er weer, dat geweldige mens-dier. Hij had zich niet vergist. Het was niet een boze droom geweest; het was een vreselijke werkelijkheid.

Toen de kudde gereed was met drinken en weer was vertrokken, ging de jager naar huis, naar zijn vader, die oud was en wijs. Hij vertelde hem, wat hem in de laatste drie dagen op zijn jacht bij de drinkplaats der dieren was overkomen en dat hij door die vreemde man niets kon uitrichten in de steppe.

Daarop gaf zijn vader hem een goede raad. Hij zei: „Mijn zoon, ga naar de grote stad Oeroek. Daar woont de geweldige Gilgamesj, de koning van het land. Niemand is er, die hem kan overwinnen. Groot en geweldig is hij als het huis van de hemelgod Anoe zelf. Een derde deel van hem slechts is mens, twee derde deel is god. Richt je aangezicht omhoog tot hem, de koning. Breng hem de konde van de krachtmens in de steppe. Hij kan hulp verschaffen. Hij zal weten op welke wijze de krachtmens aan de dieren onttrokken wordt.”

De jager volgde de raad van zijn oude vader op en ging naar de stad Oeroek. Hij hief zijn aangezicht omhoog tot de machtige koning Gilgamesj, die voor één derde deel mens, voor twee derde deel god was en hij vertelde hem, hoe hij door de krachtmens gestoord was in de uitoefening van zijn jachtbedrijf.

Gilgamesj gaf de jager opdracht om te gaan naar de tempel en een dienares te vragen van de godin Isjtar, die de wijsheid zou

hebben om de krachtmens te vervreemden van de dieren op het veld. Dat deed hij. Hij ging naar de tempel en hij kreeg een priesteres van Isjtár met zich mee, die hem vergezelde naar de drinkplaats van de dieren. Drie dagen hadden zij nodig om daar te komen. Toen stelden zij zich op, vlak bij de drinkplaats. De vrouw maakte vuur aan, zij braadde een stuk wild. Het brood, dat zij meegenomen had uit de tempel, legde zij naast zich neer en ook de kruik met bier. Toen de kudde kwam, was de krachtmens, die Eabani heette, er ook weer bij. Deze zag nu zijns gelijken, niet alleen een man, maar ook een vrouw, gekleed in mooie kleren. Eerst wilde hij niets van hen weten en dronk hij uit de plas met de dieren. Maar de schoonheid van de vrouw trok hem aan en hij kwam naderbij. De geur van het wildbraad steeg op in zijn neus en begeerte naar het mensenvoedsel kwam in hem op. Hij ging bij de vrouw zitten en vroeg of hij mee mocht eten. Een groot stuk van het wildbraad kreeg hij en een heel brood. Ook dronk hij het merendeel van het bier alleen op. Nog nooit had hij zo lekker gegeten. Hij likte zijn baard af en stond op om weg te gaan. Maar toen hij terugkwam in de nabijheid van de runderen en gazellen, wendden deze zich af en namen ijlings de vlucht voor hem. Hij was voor hen geworden een mens als andere mensen, zij namen de wijk voor hem. Want hij had dierenvles gegeten.

Eabani was ontzet, verstijfd van schrik stond hij daar, zijn knieën knikten. Maar nu kwam hij tot verstand en zelfbezinging. Hij begon na te denken, wat hij doen moest. Hij keerde zich om en ging weer zitten bij de vrouw. Hij luisterde naar haar woorden: „Wijs ben je, Eabani, je bent als een god. Waarom zou je met de kudden over de steppen draven? Ga mee met mij, ik zal je brengen naar de grote mooie stad Oeroek met de stralende tempel, de woonplaats van Isjtár en Anoe. Daar ook is Gilgamesj, de stralende fakkel, de sterkste van alle mannen, sterker zelfs dan een wilde stier is hij.”

Eabani was het eens met de woorden van de priesteres. Want een verstandig man heeft behoefte aan een vriend. Misschien kon Gilgamesj wel zijn vriend zijn. Hij antwoordt: „Kom, vrouw, neem mij met je mee naar de stralende tempel, de woonplaats van Isjtár en Anoe, waar ook Gilgamesj is, de stralende fakkel, de sterkste van alle mannen, die sterker zelfs is dan een wilde stier. Ik wil hem ondersteunen. Ik zal roepen in Oeroek: Ook ik ben sterk, geboren in de steppe.” De vrouw geeft hem kleren; hij trekt ze aan. Als een mens ziet hij er nu uit. Zij zegt: „Kom, laat ons gaan, laat hij je gezicht zien! Ik breng je bij Gilgamesj. Ik weet, waar hij is. Kom mee naar Oeroek, Eabani, naar de mensen, die met mooie kleren lopen, die dagelijks feest vieren. Daar zijn veel jonge mannen en

jonge vrouwen en veel vreugde is in de stad. Jij bent vol levenskracht, Eabani, ik zal je brengen bij Gilgamesj, die het leed kent. Kijk naar hem, richt je blik omhoog tot zijn aangezicht. Mooi is hij om te zien, vol van kracht. Hij is sterker en geweldiger dan jij, Eabani. Wees niet afgunstig. Want Gilgamesj geniet de vriendschap van de goden, van Sjamasj, de zonnegod in de eerste plaats, ook van Anoe, den hemelheer, van Enlil, die het licht van de zon beheerst en van Ea, de god van de wijde wateren."

Zij trokken nu samen naar Oeroek, de priesteres van Isjtar en de krachtmens Eabani. Onderweg vertelde de vrouw hem van allerlei. Zo deelde zij hem mede, dat reeds lang Gilgamesj wist, dat hij komen zou, Want dromen kwamen tot hem in de nacht in Oeroek. Gilgamesj stond op, nadat hij gedroomd had en ging naar zijn moeder Ninsoen, die ook een priesteres van de goden was geworden. Haar hart was vol wijsheid. Hij sprak tot zijn moeder: „O moeder, ik zag vannacht een droom. Aan de hemel stonden de sterren. Opeens vielen sterren als blinkende krijgers omlaag op mij. Als één man was de schare. Ik trachtte hem omhoog te heffen, het lukte mij niet. Ik trachtte mij los te rukken, maar ik kon hem niet bewegen. De volken van Oeroek stonden te kijken. De mensen bogen voor hem en kusten zijn voeten. Toen spande ik mij geweldig in, ik greep hem aan en pakte hem beet en wierp hem voor je voeten, moeder. Je nam hem aan als je zoon en zette hem aan mijn zijde als mijn broeder."

De moeder van Gilgamesj, die vol was van wijsheid, was in staat de dromen te verklaren. Zij sprak tot haar zoon: „Duidelijk is het, Gilgamesj, het is iemand anders dan jijzelf, het is toch een onderdeel van jezelf. Hij is in de steppe geboren, opgegroeid in de bergen. Hij zal met je vechten. Zijn kracht zal zijn als van een hele schare van krijgers. Je zult echter sterker zijn dan hij en hem neer leggen op de grond. Ik neem hem aan als mijn zoon, jij zult hem je broeder noemen. De sterke Eabani is het, die je deelgenoot zal zijn in de komende gevechten, je vriend in het leven, die je helpen zal in de nood. Nimmer zal hij je in de steek laten."

Gilgamesj ging weg en sliep weer in; hij had een andere droom. Weer ging hij naar zijn moeder en sprak tot haar: „O moeder, ik zag een andere droom. Vreemd was het om te zien. Op de straat van Oeroek lag een bijl. Het volk stond erom heen en steeds meer mensen kwamen om te kijken. Die bijl zag er onheilspellend uit. Toen ik hem zag, was ik blij. Ik nam hem en hield van hem, zoals een vrouw houdt van haar man. Ik maakte hem tot mijn vriend."

Ninsoen verklaarde ook deze droom uit haar wijsheid en zei tot Gilgamesj: „Wederom is het de sterke Eabani. Je zult van hem houden, je zult hem tot je vriend maken. Geweldig sterk is hij,

doch hij is een man, die zijn vriend uit de nood helpt.”
„Moge mij dit geluk ten deel vallen,” sprak Gilgamesj, „dat een vriend tot mij komt, met wie ik lief en leed deel.”

II.

In de dagen van Gilgamesj, de wilde jager, stond Oeroek op het hoogtepunt van zijn bloei. De tempel vormde het middelpunt van de stad. Een heirleger van priesteressen diende de godin Ishtar dag en nacht. Want de tempel van Ishtar werd tevens gebruikt voor de dienst van alle andere Babylonische goden. Dat was niet alleen een teken van wijsheid, het was ook een teken van macht. Want het beduidde dat de goden van de overige Babylonische steden de koning van Oeroek ook hielpen op zijn ondernemingen.

En die ondernemingen waren vele. Want Gilgamesj was een geweldig koning, zoals wij al weten. Hij had de stad groot gemaakt. Vele krijgers had hij laten komen om voor hem en met hem te vechten in zijn oorlogen. Zij woonden allen met hun gezinnen binnen de muren van Oeroek. Hoog en machtig stonden die muren rondom de stad. Het leek wel of zij met metaal beslagen waren, zo glansden zij in de zonneschijn. Sterke poorten bewaakten de toegangswegen. Een van Gilgamesj' verheven voorvaderen, de oude koning Eanna, had de prachtige tempel laten bouwen voor de godin Ishtar, maar Gilgamesj liet voor zichzelf een indrukwekkend paleis bouwen. Van grote tegels werd het gebouwd, die gebakken werden in de zon, nadat veelkleurige glazuurfiguren erop gebeeldhouwd waren. Afbeeldingen van krijgers, die ten strijde trokken, waren het of andere van helden, die op jacht waren. Ook de koning liet zich afbeelden bij de ingang van zijn paleis, terwijl hij op de leeuwenjacht was, waar hij zoveel van hield. De leeuw was levensgroot afgebeeld. De koning had hem gevangen en drukte hem met zijn machtige arm tegen zijn lichaam aan, zodat de leeuw zich niet verroeren kon. Op dezelfde wijze zou een mens van onze tijd en van onze grootte een kat tegen zich aan kunnen drukken. Het beeld des konings was enige malen zo groot als dat van een mens in onze dagen. Hij was een reus en de leeuw was machteloos in zijn handen. De koning was de beroemdste jager uit de oude geschiedenis; geen wild bestond er, dat tegen hem opgewassen was. Hij kon alle dieren ongewapend overwinnen.

De huizen van de gewone mensen waren heel eenvoudig. Die waren gemaakt van in de zon geharde kleiblokken, die met elkaar waren verbonden door vezels met pek ertussen. Die huizen waren heel donker, want er was alleen een deur in, geen vensters. Dat hadden de mensen ook niet nodig, want zij waren alleen in huis

om zich te dekken tegen de scherpe stralen van de zon. Meestal was het heel warm in het land van Oeroek en heel vochtig door het vele water van de rivieren en de kanalen.

De goden hadden het beste voor met Gilgamesj. Toen hij geschapen was, verleende Sjamasj, de zonnegod hem schoonheid van gestalte; Adad, de god van de oorlog, schonk hem een heldengemoed. Elf ellen was hij lang en zijn stappen dreunden als die van een wilde stier.

De oudere mensen in Oeroek wisten te vertellen, hoe Gilgamesj koning was geworden. Dat durfde men alleen te fluisteren. De koning duldde niet, dat iemand er luid over sprak. Zij nu fluisterden, dat eens, lang geleden, een koning heerste over Oeroek, die Emmekar heette. De priesters hadden hem de toekomst voorspeld en gezegd: „Die de zoon zal zijn van Uw dochter, o koning, die zal U beroven van Uw koningschap.”

Daarop was de koning bevreesd geworden en hij wilde voorkomen, dat de voorspelling uit zou komen. Wat deed hij? Hij sloot het meisje, zijn enige dochter, in een hoge toren op en liet haar zorgvuldig bewaken. Niemand kon bij haar komen. Zo zou zij geen kind ter wereld brengen. Doch wat de goden bepaald hebben, daaraan houden zij zich. En hoe verbaasde men zich: in het geheim kreeg het meisje een zoon. Van wie zou zij dien gekregen hebben? De mensen zeiden van een niemandszoon. Zij bedoelden daarmee iemand van onedele afkomst. Het kon echter evenzo goed een god geweest zijn. Wie kan dat zeggen?

De wachters echter waren bevreesd voor de toorn des konings. Zij wierpen het kind van de toren naar beneden. Dat had een adelaar met zijn scherpe ogen gezien. Hij ving het kind op, voordat het beneden te pletter sloeg, legde het op zijn rug, droeg het naar een palmentuin en legde het daar voorzichtig neer. De tuinman ontdekte het mooie knaapje, nam het op in zijn huis en verzorgde het met de grootste liefde. Gilgamesj was de naam, die hij de jongen gaf, dat betekent: „De stralende fakkel”. Die naam gaf hij, omdat de jongen er zo stralend uitzag. Toen Gilgamesj een man was geworden, ontnam hij Emmekar, de vader van zijn moeder, de heerschappij over Oeroek. Daarmee was de voorspelling van de oude priesters uitgekomen.

Gilgamesj was niet een gemakkelijk koning voor zijn land. Vele krijgstochten ondernam hij. Wanneer hij geld nodig had, schreef hij belastingen uit en de inwoners van Oeroek moesten het beste wat zij bezaten aan de koning geven. Ook eiste hij betalingen van de priesteressen uit de tempel. Dat hadden de vorige koningen nooit durven doen uit eerbied voor de verheven godin Isjtär. Wat trok Gilgamesj zich daarvan aan? Was hij niet zelf slechts voor een

derde mens en voor twee derde deel god? Zo kwam hij in strijd met de dienaressen van de tempel. Toen beklaagden zij zich voor het aangezicht van hun godin en ook voor de grote goden. Zij beklaagden zich over de onderdrukking van Gilgamesj.

Daarop vond de schepping van Eabani plaats, zoals reeds verteld is. Zo was Eabani in het land gekomen, geboren op de steppe, levend in de bergen met het vee; etend en drinkend met de wilde dieren, totdat de priesteres van Isjtar hem van de dieren vervreemde en meebracht naar de grote stad Oeroek.

Vooraan liep hij, toen hij de stad binnenkwam, achter hem aan liep de vrouw. De mensen stroomden samen van alle kanten om hem te zien. Zij zeiden tot elkander: „Hij lijkt precies op Gilgamesj; hij is alleen kleiner van gestalte, maar zijn botten zijn sterker. Hij is zeker de sterkste in het land, want hij heeft de melk van de wilde dieren gekregen.”

De mannen, die niet allen Gilgamesj even goed gezind waren, lachten heimelijk tegen elkaar; zij hadden leedvermaak, ofschoon zij Eabani vreesden met groten vreze. „Een tegenpartij is er nu voor Gilgamesj, een man van goede gestalte, als een god ziet hij eruit. Laat de koning nu komen!”

Daar kwam Gilgamesj aan. Hij wilde een huis binnengaan. Eabani hield hem tegen op straat, hij versperde Gilgamesj de weg. Hij stond hem niet toe de poort binnen te gaan.

Gilgamesj zag de geweldige gestalte, geboren op de steppe, met zijn weelderige hoofdhaar. Hij maakte zich op voor het gevecht. Op het marktplein van de stad kwam het daartoe. Brullend als stieren pakten zij elkaar beet. De deurpost verpletterden zij, de wanden der huizen beefden. Toen Gilgamesj op de knieën zonk, met zijn voeten op de grond, bovenliggende, toen ging zijn toorn in rook op. Hij stond op en liet Eabani los. Toen sprak deze tot hem: „Als een wilde stier zo sterk bracht uw moeder u voort, enig zijt gij; ver boven de mannen steekt uw hoofd uit. De zonnegod Enlil bestemde u tot koning der mensen, uw kracht overtreft die van alle vorsten ter wereld.”

Zij kusten elkander en sloten vriendschap. Gilgamesj nam Eabani bij de hand en bracht hem bij zijn moeder, de priesteres Ninsoen, in de tempel. Zij pakte hem bij de handen en zei: „Je bent mijn zoon, vandaag ben je voor mij geboren. Ik ben je moeder en die daar is je broeder.”

„Moeder, in het gevecht heb ik mijn broeder gevonden,” zo spreekt Gilgamesj. En tot Eabani zegt hij: „Je bent mijn vriend. Van nu af aan moet je strijden aan mijn zijde.”

Zo waren Gilgamesj en Eabani vrienden geworden. Zij deelden met elkander lief en leed.

III.

Gilgamesj nam zijn vriend mee naar het paleis. Diens ogen echter vulden zich met tranen, verdriet welde op in zijn hart en uitte zich in diepe zuchten. Gilgamesj wende zich tot hem, liet hem neerzitten en pakte hem bij de hand, zeggend: „Vriend, waarom zijn je ogen met tranen gevuld, waarom heb je verdriet en zucht je zo erbarmelijk?”

Eabani antwoordt: „Een diepe ellende, mijn vriend, drukt me de keel dicht. Mijn armen zijn verslapt, mijn kracht is verminderd.”

Gilgamesj begreep, dat de schande van de nederlaag zijn vriend drukte en dat hij hem gelegenheid moest geven om zijn krachten te tonen door een grote overwinning. Daarom sprak hij: „Daarbuiten is het cederbos der goden. Als wachter over de ceders heeft Enlil de verschrikkelijke Choembaba aangesteld. Zijn stem is als een huilende storm, zijn mond doet de bomen ruisen; zijn snuiven is vreeslijk. Wie het heilige bos nadert, siddert over zijn hele lichaam. Choembaba echter misdreef tegen goden en mensen. Hij neemt geen grenzen in acht. Hoewel hij tot wachter van het grote bos is aangesteld, schuwt hij er niet voor om het bos uit te gaan en schrik te verspreiden onder de mensen. Iedereen slaat hij dood, dië in de nabijheid van het bos komt. Ook de sterken slaat hij met zijn hand ter neer. Mijn vriend, wij willen niet hier blijven rusten in Oeroek, wij zullen uitgaan op heldendaden en avonturen. Tezamen zullen wij erop uit gaan naar de steppe. Alles wat slecht is, zullen wij bannen uit het land. Kom, laat ons de ceders omhOUwen.”

Eabani zei daarop: „Ik hoorde ervan, vriend, in het gebergte, toen ik ronddwaalde met het wild. Het bos is ontzaglijk groot, meer dan tienduizend dubbele uren lang strekt het zich uit. Wie is in staat door te dringen tot het binnenste ervan? Choembaba is verschrikkelijk: zijn brullen is als de zondvloed, zijn muil is vol vuur, zijn aanval beduidt de dood. Waarom begeer je dit te doen? Men gaat onder in de strijd om Choembaba's woonplaats.”

Gilgamesj sprak tot Eabani, zijn vriend: „De ceders — ik wil de berg beklimmen, die midden in het bos staat en vechten samen met jou tegen Choembaba, want hij is de vijand van mensen en goden.”

Het was een grote onderneming, die Gilgamesj wilde wagen. Dat gebeurde in die tijden niet zomaar zonder meer. Om te beginnen wendde hij zich tot de ouden om hun raad en hun zegen te ontvangen. Want de oude mannen stonden steeds hoog in ere omdat zij door hun lange levenservaring over grote wijsheid beschikten. Deze nu waarschuwden Gilgamesj voor de gevaren, waaraan hij zich ging blootstellen. Terwijl zij spraken, vestigde Gilgamesj glim-

lachend de blik op zijn vriend Eabani, alsof hij van hem steun verwachtte. Deze begreep het en zei: „Gij weet toch, dat Gilgamesj sterk is als geen ander. Wie zou hem kunnen verslaan? Niemand is er, die als hij de leeuwen en de wilde stieren jaagt. Bovendien zijn de goden zijn vrienden en helpers. Zijn beschermgod moge hem redden, wanneer hij in nood komt; hij moge hem leiden op de gevaarlijke weg en zorgen dat hij veilig terugkeert in Oeroek, de grote stad.”

Toen Eabani zo gesproken had, knielde Gilgamesj neer; in gebed hief hij wijd zijn armen omhoog tot de zonnegod, zeggende: „Ten strijde zal ik dan trekken, Sjamasj! Tot U verhef ik mijn handen. Door U moge ik veilig zijn en blijven naar lichaam en ziel. Laat mij terugkeren uit de strijd binnen deze muren. Behoed mij en zorg voor mij als mijn beschermer!”

Daarop spraken de oude wijze mannen nog steeds vol zorg: „Gilgamesj, gij moet niet vertrouwen op uw kracht. Laat Eabani voor u uitgaan. Hij kent de wegen in het bos. Hij weet de woning van Choembaba. Hij kent de passen in het gebergte. Hij moge de reisgenoot beschermen. Behoed uzelf. Mogen de goden u bijstaan en veilig terugbrengen in onze stad, nadat gij uw doel bereikt hebt.”

Eabani sprak daarop: „Zo is het, als de ouden zeggen. Waarlijk, ik ken de wegen en paden door het bos. Ik weet, waar het monster Choembaba woont en ik weet waar hij pleegt te lopen. Beveel, dat wij gaan en ik zal u voorgaan.”

Sterke bijlen liet Gilgamesj brengen door de smeden, die werkten in de stad. Geweldig zwaar waren zij. Ook brachten zij grote zwaarden, met gevesten van goud, zowel voor Gilgamesj als voor Eabani.

Toen sprak Gilgamesj tot de ouden: „Met Eabani wil ik gaan. Ik zal het ondier verslaan. Uw woorden heb ik gehoord, ik luisterde gaarne ernaar.”

Daarop smeekten de ouden de zegen der goden af voor Gilgamesj en Eabani.

Toen wenste hij voor zijn vertrek afscheid te nemen van Ninsoen, zijn moeder.

Hij ging met Eabani naar haar paleis. „Moeder Ninsoen, ik wil u iets nieuws vertellen; een lange weg zal ik gaan, de weg, waar Choembaba te vinden is. Een strijd zal ik tegemoetgaan, machtiger dan alle andere, die ik heb meegemaakt. Ik ga een weg op die ik niet ken. In de tussentijd dat ik ga en terugkeer, de tijd dat ik kom in het cederwoud en het monster Choembaba versla en mèt hem al het boze, dat Sjamasj haat, bidt gij om mijnentwil tot Sjamasj. Wanneer ik hem gedood heb, moge vrede zijn in het land. Het teken der overwinning richt ik op voor u.”

Bekommerd luisterde Ninsoen naar de woorden van haar moedige zoon. Zij zei niets, maar zij ging naar binnen in haar eigen vertrek en deed haar mooiste gewaad aan en haar mooiste sieraden hing zij om haar hals. Een gordel deed zij aan en haar koninginnekap zette zij op. Water sprenkelde zij uit schalen op de aarde. Daarop klom zij naar boven op het dak. Daar bracht zij de grote god Sjamasj een wierookoffer. Vervolgens hief zij hoog de armen ten hemel en zond haar gebed op: „Waarom schonk Gij mij tot zoon Gilgamesj, die Gij een hart gegeven hebt zonder rust? Nu hebt Gij hem aangemoedigd om te gaan op het verre pad, dat leidt naar Choembaba. Hij wil de strijd aanbinden die hij niet kent; een weg op gaan, die hij niet kent. En in de tussentijd totdat hij terugkomt, moge ik mij tot U wenden. En Gij, grote God, beveel hem aan bij de wachters van de nacht, de sterren en bij de hoge God Sin *), Uw Vader.” Zij brandde het wierookoffer, waarvan de rook opsteeg ten hemel.

Daarna wendde zij zich tot Eabani: „Eabani, je bent sterk, je bent mijn zoon, ofschoon ik je niet zelf ter wereld heb gebracht. Maar ik heb je aangenomen als kind, als een broeder van Gilgamesj. Hier heb ik een amulet, dat toverkracht bezit; het zal je verzekeren van de hulp der goden.” En zij hing hem een mooi gegraveerde edelsteen om de hals. Daarop ging zij verder: „Eabani, bescherm je vriend en broeder; breng hem veilig terug in onze stad. Wij geven de koning over aan je hulp; geef ons na afloop van de tocht de koning terug.”

IV.

Na dit plechtig afscheid trokken de beide vrienden zwaar gewapend erop uit. Hun eerste maaltijd namen zij tot zich, nadat zij veertig uren gelopen hadden. Zij waren sterke geharde mannen. Hun kracht en uithoudingsvermogen moesten ten voorbeeld strekken aan alle anderen. Pas na zestig uren lopen namen zij de eerste rust. Honderd uren liepen zij daarna achtereen. De afstand, die anders mannen afleggen in anderhalve maand, kostte hun slechts drie dagen. Toen zij 's avonds rust hielden, groeven zij een bron. Het water stroomde rijkelijk en zij laafden zich en voelden zich opnieuw gesterkt. Niet lang daarna bereikten zij de toegangspoort tot het dichte oerbos. Daar had Choembaba een geweldige wachter geplaatst, die dag en nacht de poort bewaakte. Machtig van gestalte was deze wachter; ieder die zich waagde in de nabijheid van deze poort doodde hij.

Gilgamesj twijfelde of zij wel in staat zouden zijn deze geweldige

*) Sin, de Maangod.

tegenstander te verslaan. Eabani echter herinnerde hem aan zijn woorden in Oeroek, waar hij gesproken had over zijn vaste wil om Choembaba te verslaan. En hij zei: „Op, Gilgamesj, held van Oeroek, laat ons de wachter tegemoet gaan en doden.” Deze woorden waren een goede aanmoediging voor Gilgamesj. Hij waarschuwde Eabani, dat zij vlug moesten zijn. Want de wachter van het bos bezat zeven mantels, die hem onkwetsbaar konden maken tegen elk wapen. „Wanneer wij snel zijn, voorkomen wij dat hij ze aantrekt. Nu heeft hij er slechts één aan. De zes andere liggen nog op de grond aan zijn voeten.”

Als een razende wilde stier stortte zich Gilgamesj op de geweldige wachter. Hij pakte hem beet en wondde hem met zijn speer. Deze vluchtte verschrikt naar het open veld en riep om hulp. Hij schreeuwde luid om Choembaba, zoals een kind om zijn vader. Gilgamesj en Eabani achtervolgden hem snel; zij troffen hem met hun speren en vervolgens doodden zij hem met het zwaard. Daarop wilde Gilgamesj onmiddellijk het bos ingaan. Zij openden de poort. Een gevoel van naderend onheil kwam nu over Eabani. Hij trachtte Gilgamesj tegen te houden: „Laat ons niet nu het cederbos binnengaan!” Maar Gilgamesj was niet te weerhouden. Onstuimig sprak hij: „Vriend, waren wij tevoren langzaam op onze tocht? Wij kwamen over de bergen in korte tijd, wij doorstonden alle gevaren. Ons doel ligt echter nog voor ons. Mijn vriend, je bent kundig in de strijd, ervaren in het gevecht. Raak mijn kleed aan en je zult alle zorg verliezen. Laat ons als helden het diepe bos ingaan. Vrees de dood niet.”

Zo trokken zij verder. De groene berg bereikten zij spoedig. Toen verstomden hun woorden en stonden zij stil, heel stil. Zij keken rond in het bos. Verwonderd waren zij over de hoogte van de cederbomen. Zij stonden bij het begin van het cederbos; de woonplaats van Choembaba. Zijn voetsporen konden zij niet zien tussen de bomen; deze gingen langs goede wegen. Bovenop de cederberg was de woonplaats der schrikgoden, daar heerste Irnini, de vervaarlijke aanvoerster der gevleugelde draken. Mooi zijn deze, met hun stieren-, leeuwen- en drakengestalten, maar gevaarlijk voor de mensen! Op de helling van de berg groeiden de prachtige ceders. Zij verspreidden een heerlijke koele schaduw, vol van verkwikking. De struiken daaronder gaven dekking in het bos.

Nu konden de helden elk ogenblik de komst van Choembaba verwachten. Hij kwam echter niet. Eabani vroeg: „Zullen wij zijn spoor vinden in het dichte bos? Laat ons eens zien, wat de dromen ons kunnen zeggen.” Zij gingen liggen en sliepen spoedig in. Midden in de nacht werd Gilgamesj wakker door een droom. Dadelijk vertelde hij hem aan Eabani, want deze was in staat dromen te ver-

klaren. „Mijn vriend, ik zag een droom. Jij hebt me toch niet wakker gemaakt? Waarom ben ik dan wakker? Ik zag ons staan in een diepe kloof in het gebergte. Toen stortte de berg naar beneden. Hij wierp mij omver. Hij pakte mijn voeten en liet ze niet los. Wij waren voor hem als kleine vliegen. Toen verscheen er een verblindend licht, daarin een man. Hij was de mooiste uit het land. Hij trok mij van onder de berg vandaan. Hij gaf mij te drinken, zodat het mild aanvoelde binnen in mijn hart. Hij gaf mij weer grond onder de voeten.”

Eabani, die in de steppe geboren was, verklaarde de droom aan zijn vriend: „Je droom, mijn vriend, is mooi, heel mooi. Die droom is kostelijk. Vriend, de berg, die je zag, is Choembaba. Wij zullen Choembaba pakken, wij zullen hem doden en zijn lijk daarbuiten op het veld werpen. Morgen zal alles gebeuren.”

Toen stonden zij op en liepen veertig uren voordat zij ontbeten. Na zestig uren legden zij zich weer te ruste, nadat zij voor Sjamasj' aangezicht een bron gegraven hadden. Gilgamesj ging nu de berg op. Hij strooide fijn meel op de grond, zeggende: „Berg, ter wille van Eabani, schenk mij een droom; geef ook hem, Eabani, een voorteken.”

De berg bracht Gilgamesj een droom en Eabani een voorteken. Dit laatste was een koude wind, die voorbij bruiste, een geweldige storm. Dat was een goed voorteken, een teken van kracht. Gilgamesj verzocht Eabani te gaan liggen en zelf wilde hij ook gaan liggen. Zij lagen daar als het koren dat gemaaid is. Terwijl Gilgamesj knielde, gesteund op zijn stok, overviel hem de slaap. Midden in de nacht werd hij wakker: „Vriend, riep je mij? Waarom ben ik wakker? Heb je mij aangestoten? Waarom ben ik verschrikt? Ging er een god voorbij? Waarom tril ik over al mijn ledematen? Vriend, ik zag een droom. Hij was verschrikkelijk. De hemel schreeuwde, het aardrijk dreunde! Het onweer bedaarde, de duisternis trok voorbij. Een bliksem flitste, een vuur laaide op, gloedgolven waren te zien, het regende dood en verderf. Toen verdween ook het licht, het vuur verdween en wat omlaag viel, was slechts as. Laat ons naar het open veld gaan om te overleggen.”

Eabani, die in de steppe geboren was, verklaarde de droom aan Gilgamesj: „Mijn vriend, de droom die je had, is goed. Hij is zeer goed, hij is kostelijk. Hij deelt ons mede, dat wij een harde strijd zullen hebben, maar wij zullen Choebaba verslaan. Niets zal er van hem overblijven. Laat ons hem tegemoetgaan! Laat ons met de bijl de cederboom omhakken. Dan zal hij zeker wel verschijnen.”

Zij klommen nu nog hoger de berg op. Eabani had de bijl reeds in de hand. Bij het morgengloren sloeg hij hem in een grote zware cederboom en hakte met alle kracht. Toen Choembaba het geluid

De strijd met Choembaba.

vernam, raakte hij in hevige toorn: „Wie is daar gekomen en beschadigt mijn bomen, de mooie bomen, die ik verzorg? Wie velt daar de ceder?” Geweldig klonk zijn stem, als het loeien van de storm. Van uit de hemel sprak Sjamasj tot de beide helden: „Vrees niet, gaat hem tegemoet!” Zij beiden zonden hun gebed omhoog tot de machtige god en smeekten hem om hulp.

Daar verscheen het monster Choembaba. Klauwen had hij als een leeuw; zijn lichaam was bedekt met ijzeren schubben. Op zijn hoofd droeg hij horens als een wilde stier en zijn staart eindigde in een slangenkop. Zijn muil spuwde vuur, zijn voetstap deed de aarde drunen en zijn adem ging als een vurige wind door de bomen van het bos.

„Vooruit, Eabani, Sjamasj, de zonnegod helpe ons en schenke ons het leven! Schiet!”

Zij schoten hun pijlen op het monster af. De wapens ketsten af tegen zijn harde schubben; hij bleef ongedeerd. Nu naderde hij de beide helden. Sjamasj had echter het gebed van zijn dienaren gehoord. Grote winden stuurde hij af op Choembaba: de stormwind, de Noordenwind, de wervelwind, de zandwind, de vrieswind, de onweerswind, de gloedwind en de krachtwind, acht sterke winden jagen op Choembaba af. Zij slaan tegen zijn ogen. Hij kan niet verder vooruit, maar hij kan ook niet achteruit. Hij wil de strijd beëindigen. „Gilgamesj, laat mij lopen. Je zult mijn heer zijn, ik wil je knecht zijn. Ik vel de bomen voor je, die ik hier te verzorgen heb, ik bouw er huizen van voor je.”

Eabani zegt tot Gilgamesj: „Luister niet naar het woord dat Choembaba spreekt. Je moet hem niet laten leven.” In blinde woede steekt deze nu zijn ontzettende klauwen uit. Reeds heeft hij Eabani te pakken. Daar heft de koning zijn strijdbijl omhoog. Hij treft het monster. Choembaba valt ter aarde met dreunend geweld. Dan slaat Gilgamesj hem het hoofd af. Het geweldige lichaam slepen de beide helden naar het open veld als aas voor de vogels en de wilde dieren. De kop met horens echter steken zij op een hoge stang en nemen hem mee als trofhee.

Vervolgens gaan zij hoger de berg op. Door de verhevenste cederbomen heen zien zij in het zonlicht Irnini's paleis blinken met zijn schitterend witte stenen. Doch daar weerklinkt van boven de stem van de godheid, waarschuwend in de stilte van het bos: „Keert om! Uw werk is gedaan. Gaat terug naar Oeroek, de stad. Zij wacht op u. Geen sterveling komt op de heilige berg, waar goden wonen. Wie de goden in het aangezicht ziet, moet vergaan.”

Zij keerden om; zij trokken door kloven en slingerende paden. Zij vochten met leeuwen en ander wild. Het was een lange tocht vol avonturen. Op de dag van volle maan kwamen zij terug in de stad.

Gilgamesj droeg het hoofd van Choembaba op zijn speer en het volk haalde de beide helden juichend binnen. Een groot feest werd gevierd en aan de goden werden vele offers gebracht, vooral aan de zonnegod Sjamasj.

V.

In het paleis teruggekomen, wies Gilgamesj eerst zijn wapens schoon. Hij kamde zijn haren, wierp zijn vuile kleren af en trok een mooi gewaad aan. Een mantel met gouden zoom wierp hij om en een gouden gordel maakte hij vast om de lendenen. Zijn drievoudige kroon zette hij op. Prachtig was hij om te zien. De hoogste priesteres van Isjtar, de schone godin, kwam tot hem: „Waarom, o Gilgamesj, brengt gij zovele en grote offers aan Sjamasj, terwijl toch Isjtar de godin van deze stad is en de grootste tempel hier bezit? Hebt gij haar niet lief; acht gij haar niet hoog? Zij kan u wagens verschaffen van lapislazuli en goud, getrokken door de mooiste paarden. Zij kan u maken tot de machtigste koning op aarde voor wie alle andere vorsten knielen. Zij kan ervoor zorgen dat uw koeien en schapen en geiten steeds tweelingen krijgen. Edelstenen en goud kan zij u verschaffen zoveel gij zoudt begeren, wanneer gij haar eert, zoals het betaamt.” Gilgamesj antwoordde: „Priesteres, zeg uw godin, dat ik haar de offers breng, die haar toekomen. Grillig is echter haar gunst, nu eens lokt zij haar bewonderaar naar zich toe, dan weer laat zij hem links liggen. Velen reeds hebben dit ervaren. Ik begeer de gunsten van Isjtar niet. De gunst echter van Sjamasj en de andere goden is bestendig. Zij zijn mijn helpers geweest in de grote strijd. Waar is toen Isjtar gebleven? Ga heen, priesteres en zeg uw godin, dat ik haar liefde niet begeer.”

Nauwelijks had Isjtar dit vernomen, of zij ging, blakend van woede, naar haar vader, de hemelgod Anoe en sprak: „Mijn vader, Gilgamesj heeft mij verwenst! Ik wil hem straffen, wat zal ik doen?”

Anoe opende de mond en sprak tot zijn vorstelijke dochter: „Heb je de koning zelf niet geprikkeld; heb je in de loop der tijden niet zelf gespeeld met je gunsten? Wie kan op je vertrouwen, mijn dochter?”

Isjtar antwoordde op deze vragen niet; zij drong erop aan, dat haar vader haar helpen zou bij het nemen van de wraak. Zij vroeg hem: „Vader, laat de hemelstier omlaag komen, laat hij Gilgamesj doden! Als je mijn beden niet beantwoordt, dan sla ik de deuren van de onderwereld in; dan laat ik de doden alle opstaan, opdat zij de levende mensen alle opeten. Want er zijn veel meer doden dan levenden.”

Daarop zei Anoe: „Mijn dochter, doe ik wat je verlangt, dan zullen er zeven slechte jaren komen. Heb je genoeg koren voor de mensen verzameld en gras voor het vee?”

Ishtar antwoordde: „Vader, koren voor de mensen heb ik verzameld in grote hoeveelheid en ook veel gras voor het vee. In zeven slechte jaren zullen zij alle genoeg te eten hebben.”

Toen Anoe dit hoorde, kon hij niet langer weigeren. Hij gaf Ishtar de ketting van de hemelstier in handen. Zij nam hem mee en leidde hem naar de velden in de omgeving van Oeroek.

Het geweldige monster verspreidde, waar het kwam, schrik en verderf. De ongelukkige bewoners van Oeroek moesten het ontgelden. Nieuwsgierig kwamen zij kijken, toen er gemeld werd, dat er een ongelooflijk grote stier graasde op de velden. Zij kenden het gevaar niet. Door het eerste snuiven met zijn vurige adem doodde hij honderd mensen, zelfs twee honderd vielen er. Door het tweede snuiven vielen er nog tweehonderd, ja zelfs driehonderd bij. Bij het derde snuiven viel hij aan op Eabani. Deze echter was op zijn hoede. Hij sprong opeens op, pakte de hemelstier bij de horens en hield hem stevig vast. Het schuim kwam de stier op de lippen; met zijn vervaarlijke staart sloeg hij naar Eabani. Daardoor moest deze loslaten. Toen zei hij tegen Gilgamesj: „Wij waren ons bewust van onze krachten; nu moeten wij oppassen. Ik zal je zeggen, hoe wij het moeten doen. Wij moeten ieder van een andere kant aanvallen. Ik zal de stier bij zijn staart vatten. Tracht jij hem te treffen met het zwaard tussen de hals en de horens.” Daarop liep Eabani snel naar het monster om hem te pakken. Hij greep hem bij de staart. Die hield hij stevig vast met beide handen. Terwijl de stier omkeek om te zien op welke wijze hij zijn belager af zou schudden, kwam van de andere zijde Gilgamesj aangesprongen. Met de grootste kracht en zekerheid trof hij de hemelstier met zijn zwaard tussen hals en horens. Dood stortte het dier neer. Maar Eabani had hij tevoren getroffen met zijn giftige adem.

Vervolgens haalden de beide helden het hart van het monster eruit en brachten het als offer aan de zonnegod Sjamasj. Op zijn altaar legden zij het neer en diep buigend, vol eerbied, gingen zij weer weg.

Toen konden zij uitrusten van de vermoeienis.

Ishtar beklom in toorn over de dood van de hemelstier de muur van Oeroek. Daar stond zij op de hoge tinnen en stiet een vloek uit tegen Gilgamesj: „Wee over Gilgamesj, die mij gesmaad heeft en de hemelstier versloeg!”

De helden hoorden de vloek. Eabani raakte in toorn. Hij sneed de tong van de hemelstier af, wierp die naar Ishtar, zeggende: „Als ik U grijpen kon, dan deed ik met U als met deze tong en de

Het gevecht met de hemelstier.

ingewanden van de stier zou ik als sieraad om Uw armen hangen."

Dit was een hevige belediging voor Ishtar. Zij verzamelde haar priesteressen om zich heen en gezamenlijk hieven zij een klaagzang aan over de uitgesneden tong van de hemelstier. Het was tevens een klaagzang over de beledigde eer van de godin.

Gilgamesj riep eveneens een aantal mensen bij elkaar. Dat waren geen vrouwen, neen, het waren de wapensmeden uit de stad. Allen die daar werkten waren het, die bij bijeenriep. Het waren meesters in hun vak en de zonen van meesters. Gilgamesj liet hen de omvang van de horens van de stier. Nog nooit hadden zij zulke geweldige horens gezien. Dertig pond wogen zij, het been was twee duimen dik en de inhoud van beide tezamen bedroeg niet minder dan anderhalf maal duizend liter. Gilgamesj liet ze beide vullen met kostbare olie en bracht deze ten offer aan de hoge goden, die hij vereerde. De horens hing hij op in de grote zaal van zijn paleis. In de Euphraat wiesen de beide helden hun handen na de strijd; vervolgens trokken zij hand in hand op een zegewagen naar de stad Oeroek. Daar had het hele volk zich verzameld om hen te zien binnenkomen, daar juichten zij hen toe als de grootste helden van alle tijden. Overal werd vooral ter ere van Gilgamesj het lied gezongen:

„Wie is de heerlijkste onder de mannen?

Wie is de geweldigste onder de helden?

Gilgamesj is de heerlijkste onder de mannen!

Gilgamesj is de heerlijkste onder de helden!"

In zijn paleis richtte Gilgamesj een groot festijn aan. Ter ere van de overwinning werd muziek gemaakt, een verrukkelijk feestmaal werd gehouden, dansen werden uitgevoerd door de mooiste en beste danseressen; bier en wijn werden gedronken in grote kruiken en tot diep in de nacht bleven de feestvierders bijeen. Allen waren verheugd, dat de vervaarlijke hemelstier gedood was en Gilgamesj werd verheerlijkt als de redder van de stad. Ook Eabani kreeg zijn aandeel in de eer van de overwinning. Ieder prees zijn moed en vastberadenheid.

VI.

Na afloop van het feest sliepen de beide helden in. Eabani had een droom. Hij werd er wakker van en wekte ook zijn vriend. Hij vertelde zijn droom: „Mijn vriend, waarom hebben de grote goden met elkaar beraadslaagd? Verneem, wat ik vannacht in de droom heb gezien: Anoe, Enlil, Ea en de hemelse Sjamasj hielden met elkaar een beraadslaging. Tot Enlil sprak Anoe: Zij hebben de hemelstier gedood. Zij hebben ook Choembaba gedood. Daarom

moet een van hen sterven. Diegene moet sterven, die de ceder op de berg omgehakt heeft."

Daarop sprak Enlil: „Eabani moet sterven, Gilgamesj moet niet sterven." Toen weersprak de hemelse Sjasasj de held Enlil: „Is het niet mijn opdracht geweest dat zij de hemelstier en Choembaba gedood hebben? En nu moet Eabani onschuldig sterven?" Toornig werd Enlil tegen de hemelse Sjasasj: „Dat komt ervan, dat je dagelijks met hen als met gelijken omgaat!"

Daar lag in het bed de held Eabani. In het gevecht met de hemelstier had deze hem getroffen met zijn giftige adem. Gewond lag Eabani terneer. Toen Gilgamesj hoorde van de onheilspellende droom, sprongen de tranen hem in de ogen, bij stromen vloeiden zij over zijn wangen: „Broeder, mijn geliefde broeder, waarom spreken zij mij vrij in plaats van mijn broeder? En moet ik nu zitten bij een dode geest? Zal ik mijn geliefde broeder nimmer meer zien met ogen?"

In deze nacht wordt de ziekte van Eabani steeds heftiger. Hij ijlt van de koorts. Koortswaan trekt door hem heen. Ijlend spreekt hij en denkt dat de deur van het cederbos de schuld is van zijn ziekte. Hij spreekt ermee alsof het een mens is, maar in die deur is geen verstand. „Ik zag je al van een afstand van veertig uren. Toen zag ik al dat je goed hout gemaakt was. Ik zag ook al de hoge ceders. Je hout was onovertreffelijk. Je was zesmaal twaalf ellen hoog en tweemaal twaalf ellen breed. Een kunstenaar uit de stad Nippoer heeft je gemaakt. Als ik geweten had, deur, dat je zo mooi geweest was, dan zou ik mijn bijl genomen hebben en een baldakijn uit je hebben laten maken. Nu heb je mij ziek gemaakt, omdat ik je schoonheid niet dadelijk erkend heb."

Vervolgens schrijft in zijn koorts Eabani zijn lijden toe aan de jager, die hem het eerst gezien had in vroeger dagen, die de priesteres uit de Isjartempel had gehaald en hem had vervreemd van het wild op het veld. Hij roept de vloek van Sjasasj af voor de jager: „Wat hij verwerft, laat het minder worden. Verzwak zijn kracht. Moogt gij geen vreugde aan hem hebben. Het wild, dat hij vangen wil, moge hem ontsnappen. Niet bereike de jager, wat hij graag wil!"

Ook tegen de priesteres ontbrandde de toorn van Eabani's hart: „Je lot, vrouw, moge vreeslijk zijn. Ik zal het nu bepalen. Ik wil je verwensen met grote verwensing. Ook de verwensing der goden moge je vervolgen. Je vreselijke lot moge geen einde nemen in der eeuwigheid! De spijzen in de goot van de stad mogen je deel zijn en het spoelwater van de stad je dronk. Je woning moge de straat zijn en je oponthoud in de schaduw van de muren. De dronken mannen zullen je slaan op de wangen!"

Eabani was woedend op de priesteres. Sjamasj echter hoorde zijn woorden en riep hem uit de hemel toe: „Waarom vervloek je de priesteres van Isjtari, Eabani, die je van de heerlijkste spijzen liet eten, die je wijn heeft gegeven, een drank koningen waardig. Zij gaf je voorname kleren en zij was het die je bij Gilgamesj bracht. Door haar ontmoette je de heerlijke held, die je vriend is geworden en zelfs je tot zijn broeder heeft gemaakt. Hij liet je rusten op een voorname legerstede, hij liet je zitten op een zetel des vredes aan zijn linkerzijde; hij liet je hoog tronen, zodat de heersers der aarde je voeten moesten kussen. En nu laat hij het volk van Oeroek om je klagen; gelukkige mensen maakt hij ongelukkig ter wille van jou. Blijft hij alleen achter, dan bedekt hij om jou zijn lichaam met vuil. Een leeuwenhuid zal hij aandoen en zo de steppe inlopen.”

Nadat Eabani de woorden van Sjamasj vernomen had, bedaarde zijn gemoed. Hij voelde dat hij de priesteres onrecht had aangedaan in zijn koortswaan en hij trok zijn woorden weer in, zeggende: „Koningen en vorsten mogen je liefhebben, de jongelinge moge zich om jouwentwil op zijn dijen slaan (een beweging van spot over zichzelf). Carneool, malachiet en lapislazuli zul je ontvangen en daarbij veel goud. De priester moge je brengen voor het aangezicht van de godin en eer moge je deel zijn.”

Eabani leed veel pijn. Eenzaam sliep hij op zijn legerstede. In de nacht riep hij zijn vriend toe: „Gilgamesj, ik zag een droom in deze nacht; de hemel schreeuwde, de aarde gaf antwoord. Toen verscheen er een man met duister gezicht. Zijn gelaat leek wel op een vogel. Hij had klauwen met scherpe nagels als een adelaar. Deze man kwam dreigend op mij af. Hij nam het leven weg uit mij en veranderde mij geheel. Hij maakte mij tot een dodengeest. Ik veranderde geheel en al. Mijn armen werden bevederd zoals de vogels zijn en hij sprak tot mij: „Volg mij, ga mee naar het huis van de duisternis, ga mee naar de woning van Irkalla, de demon van de aarde. Dat huis wordt niet meer verlaten door degene, die het eens heeft betreden. Op de weg daarheen keert niemand om, die zijn voeten daarop heeft gezet. Ga mee naar het huis waar geen licht schijnt, waar aardestof het voedsel is en leem; waar de bewoners vleugelgewaden aan hebben zoals de vogels dragen. Daar zit men in het donker; daar ziet men het licht niet.” Ik ging mee met hem; ik trad binnen in het huis van aardestof; in het huis waar ik mijn voet gezet heb, daar zijn de tronen omvergevallen, daar liggen de koningsmutsen op de grond. De vorsten, zij die eenmaal de koningsmutsen hadden gedragen, die sinds oertijden het land beheersten, de plaatsvervangers van Enlil en Anoe, zij droegen de schotels op met gebraden vlees, zij droegen het gebak op, zij schonken het water, het koele. Waar ik binnengetreden was, in het huis van

aardestof, daar wonen hogepriesters en ministranten, daar wonen reinigingspriesters en voorspellers van de toekomst, daar wonen de toverpriesters, daar wonen de koningen uit de voortijd en ook Eresjkigal, de koningin van de onderwereld. Voor haar knielt Belitseri, de schrijfster van de onderwereld; een tablet houdt zij vast en zij leest daaruit voor. Daarop wendde zij haar hoofd om en zag mij. En zij haalde mij weg. Ondergang is het, waar deze droom over spreekt. Mijn vriend, ik moet sterven."

Gilgamesj was zeer ongelukkig, toen hij deze droom vernam. Nog altijd had hij gehoopt, dat zijn vriend beter zou worden. Nu vervloog zijn hoop in rook. Want in die tijden hechtte men zeer veel waarde aan dromen. Men was er van overtuigd dat zij de waarheid voorspelden en men richtte zijn leven naar de dromen in. Gilgamesj ging de volgende morgen naar zijn moeder en vertelde haar de droom. Zij kon er niets goeds van zeggen. Het was duidelijk dat Eabani moest sterven. Gilgamesj was wanhopig: „Wat moet ik doen," vroeg hij. „Met hem was ik in staat de grootste moeilijkheden te overwinnen. Wat hebben wij niet voor grote werken volbracht! En nu zag mijn vriend een droom, die onheil voorspelt."

De dag dat Eabani de droom zag liep ten einde. Hij lag terneer op zijn legerstede. Nog een tweede dag lag hij daar. Toen zat de dood in zijn slaapvertrek. Nog enige dagen bleef deze daar zitten, tot de tiende dag voorbij was. Eabani's ziekte werd erger en erger. Nog lag hij daar een elfde en twaalfde dag. Maar hij lag op zijn doodsbed. Toen riep hij Gilgamesj en zei tot hem: „Mijn vriend, een boze vloek ligt over mij. Want ik sterf niet als een held, die de dood vindt in de strijd. Roemloos sterf ik hier, als iemand die de slag vreest. Mijn vriend, wie valt in de veldslag, is gelukkig, mij valt echter een smadelijke dood ten deel."

Toen de volgende dag kwam, was het leven uit Eabani geweken. Bij het morgengloren sprak Gilgamesj zijn vriend toe en riep de herinnering op aan vroegere daden. „Weet je nog, dat wij samen Choembaba hebben verslagen? Weet je nog, dat wij het cederbos ingingen? Niemand voor ons had dat volbracht. Wij hebben het samen kunnen doen. Weet je nog, dat wij de hemelstier versloegen? Grote daden hebben wij verricht. De hemelstier hebben wij verslagen. Weet je dat nog, Eabani?" Maar Eabani antwoordde niet. Hij lag stil en zijn mond was gesloten. Gilgamesj was verslagen. Hij liet de oudsten uit de stad komen, de wijze mannen. Bij het sterfbed van Eabani liet hij ze brengen en sprak: „Hoort mij, gij oudsten van deze stad, hoort mij aan! Om Eabani ween ik, om mijn vriend. Zoals de klaagvrouwen bitter klagen, zo klaag ik. Hij toch was de bijl aan mijn zijde, de boog in mijn hand, het zwaard aan mijn gordel, het schild dat mij dekte. Mijn ganse geluk was hij. Een

boze vijand stond op en beroofde mij van hem." Mijn vriend, mijn jongere broeder, die in het gebergte de wilde ezel joeg en de panter in de steppe! Eabani, mijn vriend, mijn jongere broeder, steeds bereikten wij wat wij wilden; wij bestegen de bergen, wij pakten de hemelstier en versloegen hem; wij brachten Choembaba om, die woonde in het cederbos! Wat is dat nu voor een slaap, die je gegrepen heeft? Je bent verduisterd en hoort mij niet!"

Doch Eabani antwoordde niet, hij sloeg de ogen niet op. Gilgamesj voelde aan zijn hart, maar het klopte niet. Geen woorden van wijsheid konden de oudsten van de stad spreken. Zij allen wisten: dit is de dood. Maar zij konden Gilgamesj niet verklaren, wat de dood is. En zij gingen zwijgend en met gebogen hoofden heen. Want het leed van hun koning was groot, zeer groot. Hij brulde als een leeuw die een wonde heeft opgelopen; hij brulde als een leeuwin, die beroofd is van haar jongen. Over Eabani's lichaam boog hij zich, trok zich de haren uit en strooide die op de grond. Zijn mooie kleren trok hij aan stukken; ook deze wierp hij op de grond. Met as bestrooide hij zijn hoofd. Zelf lag hij op de grond en jammerde luid, zodat het hele paleis zijn weegeklaag vernam. Zeven dagen en nachten riep hij om Eabani, zeven dagen en nachten treurde hij en schreeuwde hij, hopen, dat Eabani zijn geweldige stem zou vernemen en weer zou ontwaken.

Hij wist wel dat de gewone mensen moeten sterven, hij wist ook wel dat de dieren sterven, maar dat zijn vriend, die hij als een god aanzag, zoals hijzelf was, als andere stervelingen dood was, kon hij niet geloven. Nu was de dood ook tot hem gekomen. Moest ook hij eenmaal sterven, zo kwam de pijnigende vraag in hem op. Moest ook hij eenmaal zwijgend daar neerliggen met gesloten ogen, met gesloten mond zonder te kunnen spreken, in een diepe slaap? Moest ook hij de dood proeven? Het waren grote en zware vragen, die hem kwelden. Dan weer dacht hij aan zijn vriend Eabani, die nu daar zo stil lag op zijn legerstede. Weer riep hij hem toe met machtige stem: „Ik liet je rusten op een voorname ligplaats; op een ereplaats liet ik je liggen. Op de zetel des vredes liet ik je zitten aan mijn linkerhand, opdat koningen je voeten zouden kussen. Nu laat ik om je wenen door alle mensen van Oeroek. Wenen zullen zij en klagen. Gelukkige mensen vervul ik met leed om jouwentwil. Ikzelf bedek mijn lichaam met vuil, ik doe een leeuwenvel om en ga de steppe in als je niet terugkomt. Kom toch weerom, Eabani, bij ons die je liefhebben. Kom terug in de stad Oeroek, die trots op je is. Kom terug bij de mannen, die samen met je de gevaarlijkste vijanden willen bestrijden. Kom terug bij de vrouwen en kinderen, die je bewonderen om je kracht en je moed. Bij ons hoor je thuis. Waar kun je anders zijn?"

Zo jammerde de geweldige koning Gilgamesj om zijn vriend. Na zeven dagen liet hij hem met koninklijke pracht begraven. De hele stad volgde de stoet. In de tempels werden offers gebracht ter ere van Eabani. Klaagvrouwen jammerden lange uren, dag en nacht, tot drie dagen na de begrafenis.

Zelf ging Gilgamesj naar de tempel van Isjtar en ook naar de tempel van de sterke god Mardoek *), die hij vereerde boven alle goden. Zelf bracht hij zijn offers aan de goden. In schalen van lapislazuli, prachtig blauw en fijn gebeeldhouwd, offerde hij boter aan de goden, in schalen van vleeskleurige carneool bracht hij zijn offers van honing. En biddend vroeg hij om antwoord op zijn dringende vraag: Wat is de dood? Waar is Eabani heengegaan? Wat zal er van hem worden, die eens mijn vriend was in Oeroek?

Maar de goden verschenen niet en op zijn vragen kreeg hij geen antwoord. Toen ging Gilgamesj naar de priesters en priesteressen. Aan hen stelde hij de vragen, die hij reeds aan de goden had voorgelegd en aan de wijze oude mannen van de stad. Doch ook de priesters en priesteressen zwegen. Zij konden op zijn vragen het antwoord niet geven. Met gebogen hoofd verliet Gilgamesj de tempels van zijn stad. Zijn hart was vervuld van droefheid en somber waren zijn gedachten.

VII.

In rouw gedompeld verliet Gilgamesj de stad. Alleen zwierf hij nu door de steppen, gehuld in een leeuwenhuid. Alleen dwaalde hij rond, dagen en nachten, klagend en treurend. „Zal ook ik eenmaal, wanneer ik sterf, zijn als gij, Eabani. Diepe ellende is binnengetrokken in mijn gemoed. Vrees voor de dood vervult mij. Nu loop ik in de steppe. Waar zal ik heengaan? Antwoord wil ik ontvangen op mijn vragen: Wat is de dood? Wat gebeurt er, wanneer het lichaam terneer ligt en de ogen en de mond zijn gesloten? Zal ook mij eenmaal het lot van Eabani, die mijn vriend was, ten deel vallen? Antwoord wil ik halen. Niemand in dit land kan het mij geven. Zo nodig zal ik reizen en trekken tot ik mijn voorvader Oetnapisjtjm vind, de zoon van Oebar-Toetoos, die wijzer is dan alle andere stervelingen. Ja, naar Oetnapisjtjm zal ik gaan, al is de reis gevaarlijker dan alle andere, al woont hij ver, ver weg.”

En Gilgamesj maakte zich op om de lange reis te ondernemen. Hij trok nu naar het Westen, dag en nacht lopende. Onbevreesd was hij voor gevaren. Geen angst had hij voor de wilde dieren. Slechts de dood was het, die hij vreesde, omdat hij hem niet kende en niet

*) Mardoek, de Jupiter van de Babyloniërs, zoon van Enlil.

begreep. Maar op zijn tocht ontmoette hij menig vijand. Allen versloeg hij. Hij vocht tegen de leeuwen en overwon ze in machtig tweegevecht. Hij vocht tegen de grote bruine beren van het woud. Hij versloeg ze alle, soms meer dan een tegelijk. Zijn weg voerde hem door hoge bergen en diepe dalen. Onverdroten ging hij verder. Tot Sin, de machtige god van de maan richtte hij zijn gebeden: „Laat mij veilig door al deze gevaren heenkomen!”

Op een nacht had hij een droom. Boze wezens, gevleugelde draken, kwamen van de maan omlaag om hem te kwellen, misschien wel om hem te doden. Hij schrok hevig, greep zijn bijl en trok het zwaard, dat hij aan de zijde droeg. Zo gewapend stortte hij zich op de drommen der vijanden en hieuw erop los. Dit hadden zij niet verwacht. Na een kort gevecht waren zij verstrooid in alle richtingen en kwamen niet terug. Voor Gilgamesj was het een goed voorteken met het oog op zijn tocht. Steeds verder trok hij.

Na lange tijd bereikte hij een hemelhoge berg, zo hoog, dat het onmogelijk was er overheen te trekken. Die berg droeg de naam van Masjoe. Boven reikt hij tot aan de hemelhallen, beneden tot aan de diepten van de hel. Door de berg heen, dwars erdoor heen, was een doorgang. Deze echter werd bewaakt, dag en nacht, door twee merkwaardige wezens. Schorpioenmensen werden het genoemd. Verschrikkelijk waren zij om aan te zien. Gewone mensen zouden van deze aanblik alleen reeds omgekomen zijn. Hun afschrikwekkende glans verspreidde zich over de omliggende bergen. Die schorpioenmensen hadden tot taak om dagelijks het binnenkomen en uitgaan van de zon te bewaken. De zon moest ook door de berg heen. Zij nu waren geweldige reuzen, die de hele hemel overzagen.

Toen Gilgamesj hen zag, kwam er een wolk over zijn aangezicht door hun gedrochtelijkheid. Hij echter verzamelde zijn krachten en maakte een buiging voor hen. De schorpioenmens riep zijn vrouw toe: „Die daar tot ons is gekomen, is geen gewone sterveling. Zijn lichaam is van godenvlees.” De vrouw antwoordde: „Twee derde aan hem is god, mens is alleen een derde deel.”

Daarop wendde de man zich tot Gilgamesj: „Waarom ben je zover weg getrokken? Waarom ben je hier gekomen, tot onze woonplaats? Waarom ben je over brede rivieren getrokken en over hoge bergen? Gaarne wilde ik weten, waar het je om te doen is.”

Daarop gaf Gilgamesj antwoord. Hij vertelde van de dood van Eabani, van zijn klachten en vragen en deelde mede, dat hij op zoek was naar zijn voorvader Oetnapisjtum, die eenmaal tot de godenschaar was toegetreden, die de geheimen van het leven had doorvorst en die hij wilde vragen naar leven en dood. De schorpioenmens opende de mond en zei tot Gilgamesj: „Er waren tot nu toe, Gilgamesj, geen mensen, die het tot stand brachten. Nog niemand

Gilgamesj bij de schorpioenmensen.

heeft de gang door de berg doorschreden. Vier en twintig uur lang is het donker in zijn binnenste. Het is een dichte duisternis, er is niet het minste licht. De weg leidt tot zonsopgang, evenzeer tot zonsondergang. Groot zijn de gevaren. Steil is de weg, diep de afgronden. Niets kan men zien, vier en twintig uur lang. Geen levend wezen is het gegeven deze weg te gaan. Een zekere ondergang zou hij tegemoetgaan."

Gilgamesj jammerde en klaagde over de dood van zijn vriend Eabina. Hij bewoog het gemoed van de schorpioenvrouw en ook dat van de man. Zij hadden wel gezien bovendien, dat hij geen gewoon mens was. Ten slotte lieten zij zich vermurwen. De schorpioenmens sprak tot Gilgamesj: „Ga dan, Gilgamesj, en vrees niet. De berg Masjoe geef ik je vrij. Ga gerust door het hele gebergte. Laten je voeten je ook weer veilig terugbrengen."

Nauwelijks had Gilgamesj deze woorden van de schorpioenmens gehoord, of hij maakte zich op en dadelijk ging hij de zonnegang binnen, de weg van Sjamasj, die hij wel kende, dwars door het gebergte. De grote poort ging hij binnen. Nadat hij een uur gelopen had, was de duisternis zo dicht, dat het hem niet mogelijk was te zien, wat achter hem lag. Nadat hij twee uur gelopen had, bemerkte hij dat de weg wel steil was, maar in de diepe duisternis bedreigden hem geen andere gevaren. Het was of alle diepten en kloven gevuld waren. Uur na uur liep hij verder. Geen hand voor ogen kon hij zien. Doch de weg was niet al te moeilijk begaanbaar. Toen hij zestien uur gelopen had, was nog steeds de duisternis dicht; niets kon hij zien dan wat achter hem lag. Maar een uur later bespeurde hij de noordenwind. Een glimlach trok over zijn gelaat. Na twintig uren naderde hij de uitgang. Na twee en twintig uren kon hij de zonsopgang bespeuren. Na vier en twintig uren stond hij weer in het volle licht.

In een wonderlijk land was hij nu gekomen. Een wondertuin was het, een edelsteentuin. Daar zag hij overal de edelsteenbomen staan. De karneoolbomen droeg heerlijke vruchten: druiven, liefelijk om aan te zien. Dan was er de lapislazuliboom met zijn prachtig loof. Ook hij droeg aantrekkelijke vruchten. Aan andere bomen hingen vruchten, mooi als de helderste robijnen. In de klare zon straalden de ranken van smaragd aan alle kanten, terwijl vruchten van hemelsblauwe saffier in bossen omlaaghingen. Mooier dan alles ter wereld was dit park der goden.

Gilgamesj hief zijn handen biddend omhoog tot de zonnegod Sjamasj: „Lang was mijn reis en vol gevaren. De dieren van de wildernis moest ik bestrijden en doden, in hun vellen moest ik mij hullen, hun vlees was mijn voedsel. Door de bergpoort kreeg ik toegang en ik ging de weg door de vreeslijke duisternis. Voor mij

Gilgamesj voor het huis van de schenkster der godin.

ligt nu de tuin der goden, daarachter zie ik de wijde zee. Wijs mij de weg naar Oetnapisjtim, de verre. Wijs mij de schipper die mij overvaart over de wereldzee, over de wateren des doods, opdat ik het leven leer begrijpen."

Sjamasj hoorde de woorden van Gilgamesj, bekommerd sprak hij tot hem: „Waar gaat ge heen, Gilgamesj; het leven, dat ge zoekt, zult ge niet vinden."

Daarop sprak deze tot de verhevene: „Over de steppen ben ik getrokken in ellende en eenzaamheid; de ene ster na de andere ging onder en jaren lang lag ik 's nachts op het dorre veld. In de duistere bergweg zag ik geen zon, geen maan, geen sterren. Laat nu mijn ogen zich verheugen, o zon, laat ik mij verzadigen aan uw schoonheid! De duisternis is voorbij, ligt achter mij; de volle glans van het licht is om mij heen. Mag ik niet hopen in dit licht het leven te vinden en te zoeken met vrucht?"

Sjamasj vernam deze woorden en zei tot hem: „Ga naar de schenkster Sidoeri Sabitoe, de wijze vrouw van de hemelberg. Zij zit op een troon in de godentuin aan de zee kant en hoedt de boom des levens. Ga tot haar, zij kan de weg wijzen naar Oetnapisjtim, de verre."

VIII.

Gilgamesj hoorde deze woorden en ging op weg. Voor zich zag hij de tuin der goden. In volheid en pracht stonden de hoge ceders; louter edelgesteente waren zij. Dorens en distels waren prachtig om te zien en alle struiken en bomen droegen heerlijke bloemen en vruchten. Met welgevallen zag Gilgamesj al dit moois aan. Aan de oever van de zee bereikte hij een heuvel. Daar bovenop troonde de schenkster Sidoeri, bewakend de ingang tot de tuin der goden. In een lang gewaad was zij gekleed.

Gilgamesj zocht de weg, die naar haar toe leidde. Uit de verte zag zij hem reeds aankomen, een man gekleed in dierenvellen. Maar geweldig was zijn gestalte, twee derde daarvan was god. Leed was in zijn gemoed; zijn gezicht leek op dat van een wandelaar op verre wegen. De schenkster keek in de verte. Met zichzelf ging zij te rade op de volgende wijze: „Wie zou dat zijn, die hier toegang zoekt, zou hij tot de boom des levens willen gaan? Een wildeman is het niet, al ziet hij er zo uit. Waar gaat hij heen met zijn stormachtige pas?"

Voor alle veiligheid schuift de schenkster de grendel op haar poort, zodat deze stevig gesloten is. Het is de toegang tot de godentuin, die zij sluit. Gilgamesj echter had het geruis gehoord; zijn stok hief hij op om te kloppen op de deur, zijn bijl hief hij omhoog

om hem te openen met geweld. Tot de schenkster sprak hij deze woorden: „Wat zag je, schenkster, dat je de poort gesloten hebt? Waarom heb je er de grendel voor geschoven? Ik verpletter de deur en verbrijzel de grendel.”

Sidoeri ging nu te rade bij de goden, aan Sjamasj, de zonnegod, vroeg zij raad: „Mijn winden stuwen sinds eeuwigheid de wateren van de zee; zolang zij dit doen is het nog niet gebeurd, dat een man, gekleed in dierenhuiden hier verscheen. Nu is hij gekomen, hij noemt zich Gilgamesj.” Sjamasj nu gaf haar ten antwoord: „Vraag hem naar zijn daden en geef hem de hulp, die hij vraagt. Want een derde aan hem slechts is mens, twee derde deel is god.”

De schenkster opende de deur van de tuin, die zij bewaakte. Daar stond zij en vroeg Gilgamesj, wie hij was en welke daden hij verricht had. Deze antwoordde haar en vertelde alles. Hij vertelde hoe hij de hemelstier had verslagen, hoe hij Choembaba had omgebracht, die woonde in het cederwoud, hoe hij in de bergen met leeuwen vocht en hen doodde.

Sidoeri vroeg hem vervolgens: „Wanneer gij dan Gilgamesj zijt en de hemelstier hebt verslagen en de geweldige Choembaba hebt omgebracht, die in het cederwoud woont, wanneer gij in de bergen gevochten hebt met de leeuwen en ze hebt gedood, waarom zijn dan uw wangen ingevallen en vermagerd en uw gelaat vol van kommer, waarom is uw hart bedroefd, waarom lijkt uw gezicht op dat van een wandelaar op verre wegen, is het verbrand van hitte en vorst, waarom vergeet gij uw koninkrijk en loopt in de steppe?”

Gilgamesj sprak tot haar, tot de schenkster der goden: „Mijn vriend, die ik boven alles liefhad, die met mij alle moeilijke tochten meemaakte, Eabani, die ik liefhad boven alles, hij is heengegaan, naar de rustplaats van alle mensen. Dag en nacht heb ik om hem geweend; ik verbood hem te begraven om te zien of mijn vriend niet op zou staan door mijn geschreeuw. Zeven dagen en zeven nachten heb ik geroepen, tot zijn lichaam begon te verteren. Sinds hij weg is, bevalt mij het leven niet, zwerf ik rond door de steppen als een rover. Nu, schenkster, heb ik uw aangezicht aanschouwd; ik begeer niet de dood te zien die ik vrees.”

Toen sprak Sidoeri tot hem: „Gilgamesj, waar loopt ge heen? Het eeuwige leven, dat ge zoekt, zult ge niet vinden. Toen de goden de mensheid schiepen, deelden zij haar de dood toe; het eeuwige leven namen zij voor zichzelf. Daarom, Gilgamesj, eet en drink, vul het lichaam, verheug u dag en nacht. Maak iedere dag tot een vreugdedag. Vier iedere dag een feest. Verheug u dag en nacht bij de klanken van harpen en fluiten en dans daarbij. Trek mooie en schone kleren aan, was en zalf uw hoofd en baad uw lichaam in fris water. Kleed vrolijk de kinderen, die uw hand pakken. Verheug

u in de armen van uw vrouw. Daarom, keer terug naar Oeroek, naar uw stad, en wees daar de veelgeprezen koning en held."

Doch Gilgamesj sprak tot Sidoeri: „Het is genoeg, Sidoeri, wijs mij de weg naar Oetnapisjtim! Zeg mij, hoe ik bij hem moet komen. Hoe moet ik gaan? Zeg het mij. Wanneer het mogelijk is, wil ik over de zee trekken, wanneer dit niet mogelijk is, wil ik voorttrekken langs de oever."

De schenkster sprak tot Gilgamesj: „Er is geen plaats, Gilgamesj, vanwaar men over kan varen. Nergens kan men gelukkig landen. Niemand, die sinds de dagen der oudheid hier is gekomen, kon de zee overvaren. Die over de zee heentrekt, is Sjamassj, de held; wie kan behalve Sjamassj de zee over? Moeizaam is de overtocht, moeizaam de weg daarna, die leidt naar het water des doods. Wat wilt ge dan doen? Maar zie, daar is Oersjanabi, de schipper van Oetnapisjtim, daar waar de steenkisten liggen. Juist gaat hij naar het bos, daar plukt hij kruiden en bessen. Zoek hem op. Zie hem in de ogen. Vraag hem u over te varen. Wanneer het mogelijk is, ga dan in zijn vaarttuig; wanneer het niet mogelijk is, keer dan weer om."

IX.

Nauwelijks had Gilgamesj deze woorden vernomen, of hij nam zijn bijl in de hand, trok het zwaard aan zijn zijde, ging naar binnen in het bos, daar ging hij naar de steenkisten. Zo snel als een pijl uit een boog ging hij daarheen. Hij keek in het rond of hij Oersjanabi zag. Niemand zag hij. Toen begon hij te roepen: „Veerman, ik zoek u. Vaar mij over de zee en over het water des doods!" Luid riep hij, maar hij kreeg geen antwoord. Woedend werd Gilgamesj. Hij greep zijn bijl en hakte in zijn toorn op de kisten. Vele vernietigde hij. Daarop keerde hij zich om. Hij wilde verder gaan. Daar zag hij Oersjanabi, de schipper. Deze spreekt tot hem: „Zeg mij uw naam, ik ben Oersjanabi, de schipper van Oetnapisjtim, de verre.

Gilgamesj antwoordde hem: „Ik ben Gilgamesj en ben gekomen uit Oeroek, de stad van Anoe, de hemelheer. Het ligt aan de andere zijde van de bergen. Het is een lange weg hierheen, de weg van Sjamassj, de zonneheld. Deze weg ben ik gegaan. Nu zie ik u, Oersjanabi, in de ogen. Breng mij tot de verre Oetnapisjtim, die mijn voorvader is."

Toen vroeg Oersjanabi hem: „Waarom zijn uw wangen zo ingevallen en vermagerd en uw gelaat vol van kommer, waarom is uw hart bedroefd, waarom lijkt uw gezicht op dat van een wandelaar op verre wegen, is het verbrand van hitte en vorst, waarom vergeet gij uw koninkrijk en loopt in de steppe?"

Daarop antwoordde hem Gilgamesj: „Oersjanabi, hoe zouden niet

Gilgamesj hakt op de steenkisten.

mijn wangen ingevallen zijn en vermagerd, hoe zou mijn gelaat niet vol kommer zijn, mijn hart niet bedroefd, hoe zou ik niet lijken op een wandelaar op verre wegen, mijn aangezicht niet verbrand zijn van hitte en vorst, hoe zou ik mijn koninkrijk niet vergeten, niet lopen in de steppe? Mijn vriend toch, mijn jongere broeder, die in het gebergte de wilde ezels, in het gebergte de panters joeg, Eabani, mijn vriend, mijn jongere broeder, die met mij alles tot stand bracht wat wij wensten, die met mij de hemelstier joeg en versloeg, die Choembaba doodde die woonde in het cederwoud, die in de bergen de leeuwen versloeg, mijn vriend, die ik boven alles liefhad, die met mij alle zware tochten meemaakte, Eabani, trof het lot der mensheid. Om hem weende ik zeven dagen en zeven nachten. Ik verbood hem te begraven totdat zijn lichaam begon te verteren. Ik kreeg angst voor de dood en liep de steppe in. Het lot van mijn vriend drukt zwaar op mij, daarom liep ik de steppe in. Daarom ging ik de verre weg. Wat heb te verzwijgen? Hoe kan ik het uitschreeuwen? Mijn vriend, die ik liefheb, is tot aarde geworden. Zal ook ik niet als hij, mij eens neer moeten leggen en niet opstaan in alle eeuwigheid?" En Gilgamesj sprak verder tot Oersjanabi, de schipper: „Nu, Oersjanabi, hoe bereik ik Oetnapisjtim? Hoe is de weg naar hem toe? Welke tekens zijn er? Vertel mij, hoe de weg naar hem toe is. Laat mij de geheime weg zien. Wanneer het mogelijk is, wil ik de zee oversteken. Wanneer dit niet gaat, wil ik langs de oever verder trekken.”

Daarop sprak Oersjanabi tot hem: „Uw eigen handen, Gilgamesj, hebben de landing verhinderd. Gij hebt de kisten daar vernietigd. Dat zijn de kisten, die nodig zijn om over de drassige plaatsen van het water des doods te trekken. De steenkisten zijn gebroken. Nu kunnen wij niet het land der levenden bereiken, want over het dodenwater komen wij niet. Ga naar het bos, Gilgamesj, vel honderd en twintig bomen, maak daarvan staken, die vijf maal twaalf ellen lang zijn. Maak ze glad en breng ze mij dan.”

Dadelijk ging Gilgamesj aan het werk. Hij nam de bijl in de hand en trok het zwaard aan zijn zijde. Het bos ging hij in en velde honderd twintig bomen. Glad maakte hij ze tot staken van vijfmaal twaalf ellen lang en bracht ze aan Oersjanabi.

Nu konden zij het schip opgaan. Dit zocht het ruime sop en zo voeren zij weg. Het voer zeer snel, dit schip. Een weg, die anders anderhalve maand in beslag zou nemen, legden zij af in drie dagen. Toen hadden zij het dodenwater bereikt.

Oersjanabi sprak tot Gilgamesj: „Vooruit, Gilgamesj, neem een staak, je mag het water des doods met je handen niet aanraken. Anders moet je sterven. Er is hier geen wind. De boot moet door de stangen voortbewogen worden. Wanneer er een gebruikt is, moet

Op het dodenwater.

hij in het water blijven. Want geen druppel mag je beroeren, wanneer je leven je lief is.

Zo duwde Gilgamesj het schip voorwaarts met behulp van de boomstammen, die hij geveld had. De een na de ander bleef in het drabbige water staan. Tweemaal zestig staken waren spoedig verbruikt. Maar de oever was nog niet bereikt. Gilgamesj nam zijn gordel, hij trok zich de kleren van het lichaam en hield ze met de handen omhoog, alsof het een zeil was.

X.

Oetnapisjtım keek van de andere zijde in de verte. Hij sprak met zichzelf en overlegde op de volgende wijze: „Waarom heeft de schipper geen steenkisten? Wie vaart daar in het schip, die er geen recht op heeft? Het is een mens, die daar komt, maar niet iemand, die mij bekend is. Wat zou hij wel begeren? Hij komt dichterbij. Is dat wel een mens? Is dat misschien een god? Hij lijkt op mij. Krachtig zet hij de stangen in de grond en duwt het schip verder. Oersjanabi is gewend steenkisten in het water te werpen. Nu zijn zij dichtbij. Maar alle palen zijn verbruikt. Daar houdt de vreemdeling zijn kleding in de lucht als een zeil, maar er is geen wind. Ziet, hij rukt de mast weg. Hij kliëft hem met zijn geweldig zwaard en duwt de staken in het water. Nu zijn zij er met een krachtige ruk.”

Oetnapisjtım gaat zijn huis uit, de vreemdeling tegemoet en zegt tot hem: „Zeg mij uw naam. Ik ben Oetnapisjtım, die het eeuwige leven gevonden heeft.” Gilgamesj antwoordt: „Ik ben Gilgamesj; gekomen ben ik uit het verre land aan de overzijde van de bergen, uit de stad, Oeroek, de woonplaats van Anoe, de hemelheer. Een verre tocht ben ik gegaan, de weg van de zon. Nu eindelijk aanschouw ik u, mijn voorvader Oetnapisjtım.”

Vervolgens vraagt Oetnapisjtım, de verre, aan Gilgamesj: „Waarom zijn uw wangen zo ingevallen en vermagerd en uw gelaat zo vol kommer, waarom is uw hart bedroefd, waarom lijkt uw gezicht op dat van een wandelaar op verre wegen, is het verbrand van hitte en kou, waarom vergeet gij uw koninkrijk en loopt in de steppe?”

Daarop antwoordde Gilgamesj: „Oetnapisjtım, hoe zouden mijn wangen niet ingevallen zijn en vermagerd, hoe zou mijn gelaat niet vol kommer zijn, mijn hart niet bedroefd, hoe zou ik niet lijken op een wandelaar op verre wegen, mijn aangezicht niet verbrand van hitte en vorst, hoe zou ik mijn koninkrijk niet vergeten, niet lopen in de steppe? Mijn vriend toch, mijn jongere broeder, die in het gebergte de wilde ezels, in de steppe de panters joeg, Eabani, mijn vriend, mijn jongere broeder, die met mij samen alles tot stand

bracht, wat wij maar wensten, die met mij de hemelstier joeg en versloeg, die Choembaba doodde die woonde in het cederwoud, die in de bergen de leeuwen versloeg, mijn vriend, die ik boven alles liefhad, die met mij alle zware tochten meemaakte, Eabani, trof het lot der mensheid. Om hem weende ik zeven dagen en zeven nachten. Ik verbood hem te begraven, totdat zijn lichaam begon te verteren. Ik kreeg angst voor de dood en liep de steppe in. Het lot van mijn vriend drukte zwaar op mij, daarom liep ik de steppe in. Daarom ging ik de verre weg. Hoe kan ik zwijgen? Hoe kan ik het uit-schreeuwen? Mijn vriend, die ik liefheb, is tot aarde geworden. Zal ook ik niet als hij, mij eens neer moeten leggen en niet opstaan in alle eeuwigheid?" En Gilgamesj sprak verder tot Oetnapisjtim: „Omdat ik weten wil wat de dood is; omdat ik weten wil, wat het leven is, daarom ging ik de lange weg naar Oetnapisjtim, die zij de verre noemen. Daarom zwierf ik door vele landen, trok ik over moeilijke bergen, voer ik over de zee en laafde mijn lichaam zich niet aan de sjaap, leed ik vele kwalen, voelde ik pijn aan mijn ledematen. Nog niet had ik de woning bereikt van de schenkster Sidoeri, en reeds waren mijn kleren versleten. Beer, panter, hyena, steenbok, tijger, leeuw, hert, het wild in de steppe en in de bossen joeg ik, ik at hun vlees en ik trok hun vellen aan als kleding. Verder ben ik getrokken. Ook al zouden sterke armen de poorten gegrendeld hebben, ik zou de deuren met geweld geopend hebben, ik zou alle tegenstand vernietigd hebben. Nu ben ik tot u gekomen, Oetnapisjtim, om te horen hoe het gesteld is met het leven, want gij, Oetnapisjtim, hebt het eeuwige leven verworven.”

Oetnapisjtim sprak tot Gilgamesj: „Houdt op met uw klachten, houdt op met uw toorn. Goden en mensen valt een ander lot ten deel. Het eeuwige leven is het deel der goden; de dood behoort onafwendbaar de mensen. Als een mens werd gij geboren op de aarde; als een mens had gij een vader en een moeder. Al is ook twee derde deel aan u goddelijk, één derde is mens en valt het lot der mensheid ten deel. Geen eeuwige leven is de mensen beschoren. Grimmig is de dood en onverbiddelijk. Hij is het einde van alle leven. Bouwen wij onze huizen voor eeuwig? Hebben wij onze bezittingen voor eeuwig? Blijft eeuwig de haat? Is het eeuwig vloed op de grote zee? Zien de vogels eeuwig het voorjaar? Zien hun ogen eeuwig de zon? Neen, van het begin der dagen af aan is er niets duurzaam. De slapende en de dode, lijken zij niet op elkaar? Het pas geboren kind en de dode, zijn zij niet beide met de tekenen des doods getekend? Wanneer de oppasser en bewakers van de onderwereld een ziel aan het licht laten en de nieuwgeborene de zon begroet, dan komen de geweldige goden, de Anoenaki tezamen met Mametoem de godin die het lot vormt, en zij delen dood en leven

uit. Hoe lang iemand zal leven, is de stervelingen onbekend, want het rust in de wijsheid der goden en zij stellen dit vast voor iedere mens opnieuw."

XI. De geschiedenis van de zondvloed komt nu.

Gilgamesj sprak tot Oetnapisjtum, de verre: „Ik zie u aan, Oetnapisjtum, gij zijt niet groter, niet breder dan ikzelf, gij ziet er niet anders uit dan ik; zoals een vader met de zoon gelijkenis toont, is het bij ons. Een mens als ik zijt gij. Alleen mijn hart is rusteloos; tot strijd is het steeds bereid. Gij echter ligt op uw rug en voert niets uit, gij hebt aan strijd geen behoefte. Zeg mij, hoe zijt gij binnengekomen in de gemeenschap der goden; hoe hebt gij het leven gezocht en gevonden? Het leven dat eeuwig is, meen ik."

Oetnapisjtum antwoordde hem: „Ik zal u, Gilgamesj, een geheim mededelen, een verborgen geschiedenis. Het is een geheim van de goden, dat ik u ga zeggen. Sjoerippak is een stad, die gij kent. Zij ligt aan de oever van de rivier de Euphraat. Het is een oude stad; lange tijd woonden er de goden, zij waren de stad genadig.

Toen ontbrandde het hart van de grote goden, toen vatten zij het besluit om een geweldige vloed te maken, een zondvloed. Anoe, de hemelheer, hun aller vader was erbij, hij was de voornaamste. Dan was er de zonneheld Enlil, ook hun minister Ninoerta en hun schrijver Ennoegi. De god der diepten en der wateren, Ea, de grote god, had ook aan de raadsvergadering deelgenomen. Hij deelde aan mijn rieten woning de inhoud van hun gesprek mede: „Rieten huis, rieten huis! Wand, wand! Rieten huis, luister; wand, hoor. Gij man uit Sjoerippak, zoon van Oebar-Toetoës, de grote koning, gij Oetnapisjtum, breek dit huis af, bouw een houten huis, een schip dat varen kan over het water. Laat alle rijkdom varen, zoek het leven, geef al het aardse op en red uw leven! Breng in het schip van alles wat leeft. Bouw het dadelijk. In goede verhouding moeten lengte en breedte zijn; gelijk moeten zij zijn. Bouw het schip dadelijk. Breng het naar de zee, waar het water nog zoet is en voorzie het daar van een dak."

Ik begreep de woorden van Ea en ik zei tot hem, mijn god en mijn heer: „Ik zal doen, heer, wat gij beveelt. Met eerbied zal ik uw bevelen gehoorzamen. Wat moet ik echter zeggen aan de stad, aan de oudsten, aan het volk?"

Daarop opende Ea de mond en sprak tot mij: „Gij, menskind, moet op deze wijze spreken. De grote zonnegod Enlil ziet mij scheel aan, daarom wil ik in deze stad niet blijven. Het land van Enlil wil ik niet meer zien. Naar het zoete water wil ik trekken, om bij Ea te wonen, die een goed heer voor mij is. Bij hem wil ik wonen. Op

u echter zal hij het in grote overvloed laten regenen, tot alleen een verzameling van vogels en een bergplaats van vissen over is. Zal hij het land laten zwemmen in rijkdom en overvloed? Neen, zo is zijn geschenk: hij geeft de angst in de avondschemering; hij geeft ook de vangst bij de grote regen."

Nauwelijks was de morgenschemering aangebroken, of ik ging naar mijn medeburgers in de stad en ik sprak tot hen: „De grote zonnegod Enlil ziet mij scheel aan, daarom wil ik in deze stad niet blijven. Het land van Enlil wil ik niet meer zien. Naar het zoete water wil ik trekken, om bij Ea te wonen, die een goed heer voor mij is. Bij hem wil ik wonen. Op u echter zal hij het in grote overvloed laten regenen, tot alleen een verzameling van vogels en een bergplaats van vissen over is. Zal hij het land laten zwemmen in rijkdom en overvloed? Neen, zo is zijn geschenk: hij geeft de angst in de avondschemering; hij geeft ook de vangst bij de grote regen."

Daarop ging ik aan het werk om het schip te bouwen. Op de vijfde dag begon ik aan het buitenwerk, zo groot als een veld was zijn bodem; zijn wanden overal twaalf ellen hoog. Tienmaal twaalf ellen in het vierkant was de bovenkant. Ik maakte een tekening en ik deelde het schip in: zeven verdiepingen kreeg het, zes zolderingen kwamen er. Elke verdieping kreeg negen kamers. In het midden waren de dollen om te roeien. Voor riemen en stangen zorgde ik en ook voor mondvoorraad. Drie tonnen pek goot ik neer bij de oven; drie tonnen aardpek droeg ik naar binnen. Drie tonnen olie droegen de korfdragers naar binnen, bovendien een ton olie, die nodig was voor de deuren. Voor de werklieden slachtte ik vele runderen; schapen doodde ik elke dag; ook gaf ik hen goed te drinken, most, sesamwijn, olie en wijn kregen zij van mij, zoveel als water in de rivier. Het was een feest voor hen als de nieuwjaarsdag.

Op de zevende dag was het schip klaar. Het was moeilijk het te laden; op de planken moest alles gesleept worden, naar boven en naar beneden, totdat het schip voor twee derde deel onder water was. Alles wat ik bezat, laadde ik in het schip; wat ik bezat aan zilver, ging naar binnen, wat ik bezat aan goud ging daar naar binnen; wat ik bezat aan levensmiddelen ging naar binnen. Mijn hele geslacht en mijn hele familie liet ik het schip bestijgen. Zo ook het wild van het veld, alle dieren. De tijd die Ea mij gegeven had, hij die de angst geeft bij de avondschemering, maar die de vangst geeft bij de grote regen, die termijn ging voorbij. Hij had gezegd: wanneer de tijd voorbij is, ga dan in het schip en sluit de poort. Ik keek naar de hemel, ik keek naar het weer, hoe het eruit zag. Het was vreeslijk om aan te zien. Toen ging ik naar binnen in mijn schip; ik sloot de poort. Aan de schipper Poesoer-Amoerri, de bestuurder van het schip, gaf ik het grote

paleis van het water over met alles wat daarin was.

Nauwelijks kwam de eerste schemering van de nieuwe dag of daar stegen reeds zwarte wolken omhoog van de bodem des hemels. Daarin donderde Adad *), voor hem uit trokken Sjoellat en Ganisj **); als herauten trokken zij over bergen en landen. De Anoennaki ***) hieven hun fakkels omhoog om met de gruwelijke glans daarvan het land in brand te steken. Over de hemelen lag een diepe gedruktheid door de macht van Adad, alle licht was veranderd in duisternis. Het wijde land brak in stukken als een kruik.

Een dag lang blies de storm uit het Zuiden, met snelle woestheid vloog hij over de aarde, de bergen deed hij onderduiken in het water; als een oorlog trok hij over de mensen heen. De een kon de ander niet zien, niet eens konden de mensen herkend worden in de hemel.

Van deze zondvloed schrokken zelfs de goden. Zij weken uit naar de hoge hemel van Anoe. De goden kropen bijeen als de honden, daarbuiten lagen zij bij elkaar. Daar schreeuwde Ishtar als een vrouw, die pijn lijdt; zo jammerde de heerseres der goden, die zo'n mooie stem heeft: „Helaas, de vroegere tijd, die goed was, is ten einde. Heb ik de schaar der goden kwaad gedaan? Hoe deed ik de schaar der goden iets slechts aan? Was het omdat ik de strijd beval tot vernietiging van mijn mensen? Ik toch breng mijn mensen voort. Nu vullen zij de zee als het vissengebied. Wee, wee!”

De Anoennaki-goden klaagden met haar mee. Zo zaten de goden daar, gebogen en vol van jammerklachten; met bevende lippen klaagden zij.

Zes dagen en zeven nachten woei de wind verder, de wind uit het Zuiden die de zondvloed met zich meevoerde, zwiepend over de landen. Toen dan de zevende dag verscheen, maakte de Zuidenwind een einde aan de zondvloed, nadat hij had gestreden als een held. Rustig en stil werd de zee, de orkaan was voorbij en de zondvloed was over.

Toen deed ik een luik open. Licht viel op mijn gezicht. Ik keek uit naar het weer: overal rondom was zwijgen en het mensengeslacht was geheel en al tot aarde geworden. Gelijkmatic als een plat dak was de bodem van het water. Toen knielde ik neer, wenend op de bodem; over mijn gezicht vloeiden de tranen. Naar oevers keek ik uit, die de zee konden begrenzen. Op een afstand van twaalf maal twaalf ellen kwam een eiland tevoorschijn; dat was de berg Nisier. Daarheen dreef het schip. De berg Nisier nam het op en liet het niet

*) De god van het onweer;
**) De herauten der goden;
***) De goden van de onderwereld.

wankelen. Een dag bleef het vastliggen op de berg Nisier, een tweede dag hield de berg het schip vast; dat duurde zo zeven dagen. Toen liet ik een duif uitvliegen. De vogel vloog weg. Er was geen verblijfplaats voor hem, hij kwam weer terug. Een raaf liet ik uit. Ook de raaf vloog weg. Toen hij zag dat het water verzonk in de aarde, at hij, woelde hij en riep hij. Hij keerde niet terug.

Toen liet ik de bewoners van het schip naar buiten gaan in alle vier windstreken. Ik bracht een offer. Een plengoffer bracht ik op de top van de berg. Zeven en nogmaals zeven vaten offerde ik; daaronder legde ik cederhout, myrrhe en riet. De goden roken de geur; die geur was hun welgevallig. Als vliegen kwamen zij op het offer af en schaarden zich om de offeraar. Zodra Ishtar, de grote godin gekomen was, hief zij de prachtige kleinodiën omhoog, die Anoe naar haar wens had gemaakt en zij sprak: „Gij goden, die hier zijt, zowaar ik de steen van lapislazuli om mijn hals niet vergeet, zo zeker zal ik de dagen die voorbij zijn niet vergeten, die dagen die ik in mijn herinnering heb gegrift. De goden mogen alle komen voor het plengoffer, alleen Enlil mag niet komen, omdat hij zonder overleg de zondvloed heeft veroorzaakt en mijn mensen ten prooi gaf aan het moeras.”

Zodra Enlil gekomen was, zag hij het schip en werd hij zeer vertoornd. Vol toorn sprak hij tot de Igigi-goden *): „Een ziel is mij ontlopen. Niemand mocht de zondvloed overleven.”

Toen opende Ninoerta, Enlil's zoon, de mond om te spreken: „Wie doet hier iets behalve Ea. Bovendien kent Ea elk handwerk.”

Ea opende daarop zijn mond en sprak tot Enlil, de held: „O held, gij slimste onder de goden! O, hoe hebt ge zonder overleg de zondvloed gemaakt! Wat was er nodig geweest? Belast de zondaar wegens zijn zonde. Belast de misdadiger wegens zijn misdaad! Dulden is de leus, niet ombrengen; oplossen, niet afdoen. In plaats van een zondvloed te maken, had ge een leeuw kunnen laten opstaan om het aantal mensen te verminderen met de slechten. In plaats van een zondvloed te maken, had ge een wolf kunnen laten opstaan om het aantal mensen te verminderen met de slechten. In plaats van een zondvloed te maken, had ge honger kunnen brengen, die over het land heen zou trekken. In plaats van een zondvloed te maken, had ge Era, de pestgod zijn werk kunnen laten doen om het land te wurgen. Het geheim van de grote goden zou ik niet onthullen, doch de besten onder de mensen zou ik een droom laten zien. Zo zouden zij iets vernemen van de geheimen der goden. Geeft nu raad over deze mens, die is overgebleven.”

Daarop besteeg Enlil het schip, hij nam mij bij de hand, liet mij

*) Démonen van de onderwereld.

ook het schip binnegaan, liet mijn vrouw naast mij neerknielen; hij raakte onze voorhoofden aan, staande tussen ons en zegende ons, zeggende: „Een mensenkind was tevoren Oetnapisjt看im; ons goden gelijke hij voortaan, Oetnapisjt看im en zijn vrouw! Wonen zal Oetnapisjt看im ver weg aan de monding der rivieren.”

Toen namen zij mij mee en lieten mij wonen ver weg aan de monding der rivieren.

XII.

Wie echter zal nu voor u, Gilgamesj, de goden verzamelen, opdat gij het leven vindt, dat bij zoekt? Welnu, om te beginnen, zorg dat gij zes dagen en zeven nachten niet slaapt. Want hij die weet te waken, zal de goden ontmoeten.”

Toen Gilgamesj daarop op de grond was gaan zitten, stormde de slaap op hem af als een sneeuwjacht. Oetnapisjt看im zei tot zijn vrouw: „Zie de man, die het leven verlangde. Als een sneeuwjacht stormt de slaap op hem af.”

Zijn echtgenote sprak tot hem, Oetnapisjt看im: „Raak hem aan opdat de man wakker wordt. Laat hij op de weg, die hij gekomen is, in vrede terugkeren. Door de poort, waardoor hij binnenkwam, kan hij ook weer naar zijn vaderland teruggaan.”

Oetnapisjt看im sprak tot haar, tot zijn vrouw: „De man is boos. Hij zal zeer kwaad zijn. Komaan, bak broden voor hem; leg die bij zijn hoofd en teken de dagen dat hij slaapt aan op de wand.”

Zij bakte broden voor hem, legde die neer bij zijn hoofd, en de dagen, dat hij sliep tekende zij aan op de wand. Zijn eerste brood was droog, het tweede ingekrompen, het derde nog vochtig, het vierde werd wit, verkleurd was het vijfde, het zesde reeds gaar gebakken, het zevende — tegelijkertijd raakte Oetnapisjt看im hem aan; toen ontwaakte de mens.

Gilgamesj sprak tot hem, de verre Oetnapisjt看im: „Zodra de slaap over mij kwam hebt gij onverwijld mij aangeraakt en mij gestoord.” Hij was boos daarover.

Daarop antwoordde Oetnapisjt看im: „Wel, Gilgamesj, tel uw broden, even zoveel dagen hebt gij geslapen. Voor elke dag dat gij geslapen hebt, ligt naast u een brood. Zie maar eens goed, dat het eerste brood geheel uitgedroogd is; het tweede is in elkaar geschrompeld; het derde is nog vochtig, het vierde werd wit, het vijfde is verkleurd, het zesde is gaar, het zevende was in de maak — toen werd gij wakker. De proef hebt gij niet doorstaan.”

Gilgamesj sprak tot Oetnapisjt看im, de verre: „Ach, wat moet ik doen, waar zal ik heengaan? Nu is alles mislukt, mijn tocht is vergeefs geweest. Het raadsel van de dood heb ik niet opgelost. Overal

Gilgamesj duikt naar het kruid der wijsheid.

van zijn voeten om weer omhoog te komen in het water. Dit wierp hem aan de oever. Tot Oersjanabi sprak Gilgamesj toen: „Oersjanabi, dit kruid is een wonderkruid, waardoor de mens buitengewone krachten krijgt; dit gewas overwint de dood. Het heet: „jong wordt de mens als grijsaard.” Ik zal het brengen naar Oeroek, opdat zij allen ervan eten zullen in de stad. Ikzelf zal ervan eten, opdat de jeugd voor mij terugkomt.” Toen voer hij weg met de boot van Oersjanabi.

Na veertig uren gebruikten zij het ontbijt; na zestig uren gingen zij te ruste in de avond. Gilgamesj zag een bron met koud water. Daar ging hij heen. Hij ging in het water staan om zich te wassen. Een slang echter rook de geur van het kruid; zachtjes naderde zij en listig nam zij het weg en at het op. Reeds op de terugweg wierp zij haar huid af. Zij was weer jong geworden.

Gilgamesj echter ging wenend zitten. Tranen stroomden over zijn gezicht. Tot de schipper sprak hij: „Oersjanabi, voor wie heb ik zoveel moeite gedaan? Voor wie heeft mijn hartebloed gestroomd? Niets goeds heb ik gedaan voor mijzelf. Voor het aardemonster heb ik al dat goeds gedaan, voor de valse slang.”

Het schip lieten zij aan de oever, zelf trokken zij verder het land in. Na veertig uren namen zij een ontbijt; na zestig uren gingen zij in de avond te ruste.

Na een lange reis kwam Gilgamesj weer terug in de grote stad Oeroek. Met lege handen kwam hij terug in de stad Oeroek. Het raadsel van de dood had hij niet opgelost. Het bleef bestaan voor hem en voor alle na hem komende mensen.

Maar in het stralende zonlicht schitterde het prachtige paleis van Gilgamesj en de tempel van Isjtara stond trots in het midden van de grote stad.